

VERSLAG 4^e KWARTAAL 2023

www.cbvs.sr

CENTRALE BANK VAN SURINAME

Verslag over het vierde kwartaal 2023

De afsluitdatum van de in dit kwartaalverslag verwerkte macro-economische ontwikkelingen is 15 maart 2024.
Dit kwartaalverslag is op 2024 op de website van de Bank geplaatst.

© 2024 CENTRALE BANK VAN SURINAME

Het openbaar maken en kopiëren voor educatieve en niet-commerciële doeleinden is toegestaan, mits met bronvermelding.

Waterkant 20

Paramaribo

Tel. +597 - 473741

Fax +597 - 476444

www.cbvs.sr

E-mail: info@cbvs.sr

Missie

Het bevorderen van monetaire en financiële stabiliteit in Suriname ter stimulering van de nationale sociaal-economische ontwikkeling.

Visie

De Bank is een autonome monetaire en financiële autoriteit die gerespecteerd wordt en op professionele wijze werkt aan een welvarend Suriname.

Kernwaarden

De volgende kernwaarden worden als essentieel beschouwd in het proces ter volbrenging van onze missie.

Respect

Wij gaan op een vriendelijke en behulpzame manier om met zowel interne als externe stakeholders. Wij staan open voor alle groepen uitgaande van gelijkwaardigheid en waardering van ieders mening en kwaliteiten. Respect ontvangen wij door ons optreden en door de wijze waarop wij dienstbaar zijn aan het maatschappelijk belang.

Integriteit

Wij onthouden ons van misbruik van kennis en faciliteiten die ons vanwege onze betrokkenheid bij de Bank ter beschikking zijn. Integer handelen, professionele verantwoordelijkheid, ethisch besef, eerlijkheid en oprechtheid kenmerken de Bank en haar medewerkers.

Kostenbewust

Wij kijken uit naar kansen om onze inkomsten te verhogen en de kosten te verlagen. Wij gaan efficiënt om met de middelen van de Bank en met onze tijd bij het uitoefenen van ons mandaat als centrale bank en toezichthouder.

Professionaliteit

Wij zijn een professionele en innovatieve organisatie met een dienstverlening die ononderbroken van hoge kwaliteit is. De Bank investeert in haar medewerkers, zodat wij over diepgaande kennis beschikken over ons vakgebied en door permanente educatie onze vaardigheden en competenties continue aanscherpen om relevant te blijven.

Samenwerken

Wij dragen als één team bij aan een gezamenlijk resultaat en delen graag kennis en informatie met anderen, binnen de perken van de geheimhoudingsplicht, ook wanneer de samenwerking een onderwerp betreft waarbij het eigenbelang losgelaten moet worden.

Inhoudsopgave

I	DE INTERNATIONALE ECONOMISCHE ONTWIKKELING	1
	I.1 Algemeen	1
	I.2 De prijsontwikkeling van de belangrijke exportproducten	1
II	DE NATIONALE ECONOMISCHE ONTWIKKELING	3
	II.1 Algemeen	3
	II.2 De ontwikkeling van de reële sector	3
	II.3 De ontwikkeling van de inflatie	5
III	DE MONETAIRE ONTWIKKELING	7
	III.1 Algemeen	7
	III.2 De SRD-kredietverlening	7
	III.3 Het monetaire beleid	9
IV	DE ONTWIKKELING VAN DE STAATSFINANCIËN	13
	IV.1 Algemeen	13
	IV.2 Financiering	13
	IV.3 De Staatsschuld	14
V	DE ONTWIKKELING VAN DE BETALINGSBALANS	15
	V.1 Algemeen	15
	V.2 De internationale reserves	15
	V.3 De betalingsbalans	15
	V.4 De wisselkoers	18

VI	HET TOEZICHT OP FINANCIËLE INSTELLINGEN	21
	VI.1 Banken	21
	VI.2 Geldtransactiekantoren	23
	VI.3 Verzekeringsmaatschappijen	24
	VI.4 Pensioen- en voorzieningsfondsen	26
	VI.5 Spaarinstellingen	28
	VI.6 Financiële stabiliteit	29
	VI.7 Financiële integriteit	31
VII	BELEID EN BELEIDSEFFECTIVITEIT	33

De figuren en tabellen

I	DE INTERNATIONALE ECONOMISCHE ONTWIKKELING	1
Figuur I.1	De ontwikkeling op de grondstoffenmarkt	1
Figuur I.2	De internationale prijsontwikkeling van de gemiddelde olieprijs.....	2
Figuur I.3	De internationale prijsontwikkeling van de gemiddelde goudprijs	2
II	DE NATIONALE ECONOMISCHE ONTWIKKELING	3
Figuur II.1	De economische groei.....	3
Figuur II.2	De sectorale bijdrage MEAI	4
Figuur II.3	De ontwikkeling van de inflatie	5
Figuur II.4	De bijdrage per hoofdgroep	5
III	DE MONETAIRE ONTWIKKELING	7
Figuur III.1	De ontwikkeling van totaal M0, totaal M2, SRD-M0 en SRD-M2.....	7
Tabel III.1	Determinanten van verandering van de SRD-liquiditeitenmassa	7
Figuur III.2	De ontwikkeling van de SRD-kredietverlening.....	8
Tabel III.2	De SRD-M0-projecties december 2023 en januari-december 2024	8
Tabel III.3	Effect verandering autonome factoren op overtollige liquiditeiten 4e kwartaal 2023 ten opzichte van 4e kwartaal 2024.....	9
Figuur III.3	De SRD-M0-projecties december 2023 en januari-december 2024	9
Figuur III.4	De SRD-M0-projecties december 2023 en januari-februari 2024 (scenario 1).....	10
Figuur III.5	De totale gewenste vraag versus aanbod 4e kwartaal 2023 ten opzichte van 4e kwartaal 2022	10
IV	DE ONTWIKKELING VAN DE STAATSFINANCIËN	11
Figuur IV.1	Het verloop van de overheidsontvangsten, de uitgaven en het totaal saldo	11
Figuur IV.2a	De Staatsschuld naar valuta	11
Figuur IV.2b	De Staatsschuld naar looptijd	12
V	DE ONTWIKKELING VAN DE BETALINGSBALANS	15
Figuur V.1	De internationale reserves en importdekking 2022-IV - 2023-IV	15
Tabel V.1	De betalingsbalans 2022 - 4 ^{de} kwartaal 2023.....	16
Figuur V.2	De lopende rekening	17
Figuur V.3	De financiële rekening.....	18
Tabel V.2	De kwartaalgemiddelde wisselkoersen.....	19
Figuur V.4	De totale USD-omzetten van de banken en de wisselkantoren.....	19
Figuur V.5	De totale EUR-omzetten van de banken en de wisselkantoren	19

VI	HET TOEZICHT OP FINANCIËLE INSTELLINGEN	21
Tabel VI.1	Gecombineerde balans van de primaire banken	22
Tabel VI.2	Financiële indicatoren van banken	23
Tabel VI.3	Gecombineerde balans en winst- en verliesrekening der levensverzekeringsmaatschappijen	25
Tabel VI.4	Gecombineerde balans en winst- en verliesrekening der schadeverzekeringsmaatschappijen	25
Tabel VI.5	Financiële indicatoren van levensverzekeringsmaatschappijen	25
Tabel VI.6	Financiële indicatoren van schadeverzekeringsmaatschappijen	26
Figuur VI.1	Balanstotaal van de pensioenfondsen	27
Tabel VI.7	Financiële indicatoren van pensioenfondsen	27
Figuur VI.2	De directe beleggingsopbrengsten ten opzichte van de totale opbrengsten	28
Figuur VI.3	Financiële indicatoren van de spaarinstellingen	29
Figuur 6.4	Totale score van de Surinaamse commerciële banken: september 2023	30
Figuur VI.5	Stressresultaten Post-shock CAR: december 2023	31
Figuur VI.6	Aantal additionele banken onder 10% Post-shock CAR: december 2023	31

Lijst van afkortingen

AML/CFT	-	Anti-Money Laundering/Combating the Financing of Terrorism
AMLCA	-	Anti-money laundering certified associate
AML-PIU	-	Anti-Money Laundering - Project Implementatie Unit
AO	-	Administratieve organisatie
AQR	-	Asset Quality Review
Bank	-	Centrale Bank van Suriname
BRU	-	Bank Resolutie Unit
Btw	-	bruto toegevoegde waarde
CAMELS	-	capital adequacy, asset quality, management, earnings, liquidity, and sensitivity
CAMS	-	Certified Anti-Money Laundering Specialist
CAR	-	Capital Adequacy Ratio
CBC	-	Centrale Bank Certificaten
CDB	-	Caribbean Development Bank
DNA	-	De Nationale Assemblée
DNB	-	De Nederlandsche Bank
DTK	-	Directoraat Toezicht Kredietwezen
EBS	-	N.V. Energie Bedrijven Suriname
ECB	-	Europese Centrale Bank
EFF	-	Extended Fund Facility
FATF-ICRG	-	Financial Action Task Force - International Cooperation Review Group
Fed	-	Federal Reserve
FIBA	-	Financial & International Business Association
FSC	-	Financial Stability Committee
FUR	-	Follow-up Rapport
IADB	-	Inter-American Development Bank
IC	-	Interne controle
ICT	-	Informatie en communicatietechnologie
IFIs	-	International Financing Institutions
IFRS	-	Internationale financiële rapportagestandaarden
IMF	-	Internationaal Monetair Fonds
IR	-	Internationale reserves
IsDB	-	Islamic Development Bank
LCR	-	Liquidity Coverage Ratio
MEAI	-	Monthly Economic Activity Index
MER	-	Mutual Evaluation Report
ML/TF	-	Money Laundering/Terrorism Financing
MTH	-	Money Transfer House
NAMLAC	-	Nationale Anti-Money Laundering Commissie
NAP	-	Nationaal Actieplan
NASP	-	Nationaal AML/CTF/CPF Strategisch Plan
NOP	-	netto open vreemdevalutapositie

NPL	-	Non-performing Loans
NRA	-	National Risk Assessment
NV	-	Naamloze vennootschap
OAS-DTOC	-	Department against Transnational Organized Crime of the Organization of American States
OIN	-	Other Items Net
OMO	-	Openmarktoperatie
OPEC+	-	Organization of the Petroleum Exporting Countries inclusief de niet-OPEC-landen
PC/NC	-	rating partly compliant/non-compliant rating
pp	-	procentpunt
ROA	-	Return on Assets
SCB	-	Surichange Bank NV
SDMO	-	Suriname Debt Management Office
SIFI	-	Systeemrelevante financiële instelling
SNEPS	-	Suriname National Electronic Payment System
SRA	-	Sectoral Risk Analysis
SRD	-	Surinaamse dollar
SWM	-	Surinaamsche Waterleiding Maatschappij
TD	-	Termijndeposito's
UNODC	-	United Nations Office on Drugs and Crime
USD	-	United States dollar
vv	-	vreemdevaluta
WEO	-	World Economic Outlook
ZRGM	-	ZiJin Rosebel Gold Mines NV

1

De internationale economische ontwikkeling

I.1 Algemeen

I.1.1 De ontwikkeling van de grondstoffenmarkt¹

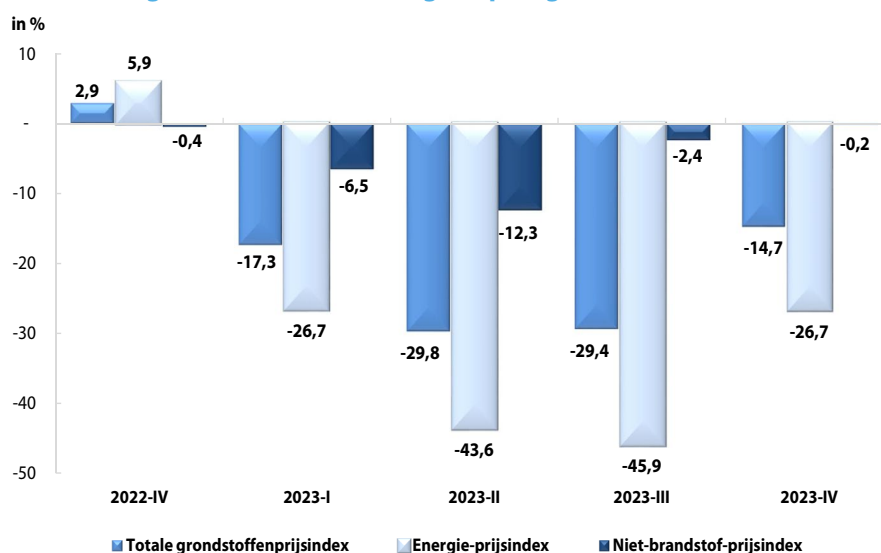
De prijzen op de grondstoffenmarkt daalden in het vierde kwartaal van 2023, als gevolg van een afnemende vraag, maar waren nog steeds ruim 40% boven het niveau van vóór de Covid-19-pandemie. De totale grondstoffenprijsindex was in het vierde kwartaal van 2023 afgenomen met 14,7% ten opzichte van het vierde kwartaal van 2022, grotendeels gedreven door de energie-prijsindex die was gedaald met 26,7%, alsook de niet-brandstof-prijsindex die met 0,2% was afgenomen (Figuur I.1). De daling in de energie-prijsindex kwam vanwege de daling in de gemiddelde prijs van ruwe olie, welke voornamelijk werd gedreven door een negatief sentiment op de oliemarkt.

I.2 De prijsontwikkeling van de belangrijke exportproducten

I.2.1 Ruwe olie

De gemiddelde prijs van ruwe olie was gedaald met 4,4% tot een gemiddelde prijs van US\$ 81,4 per vat (Figuur I.2). De daling werd gedreven door aanhoudende bezorgdheid over de groei in de mondiale vraag naar olie (welke op jaarbasis een vertraging had van 1.7 miljoen vaten per dag in het vierde kwartaal van 2023) en de stijgende mondiale olievoorraden, welke ongeveer met 0,8 miljoen vaten per dag waren gestegen in het vierde kwartaal van 2023. Deze bezorgdheid had het marktsentiment negatief beïnvloed, waardoor er op de oliemarkt een zware uitverkoop van olie had plaatsgevonden en de prijs hierdoor was gedaald.

Figuur I.1 De ontwikkelingen op de grondstoffenmarkt

Bron: Internationaal Monetair Fonds, Primary Commodity Price System.

¹ De data met betrekking tot de internationale economische ontwikkelingen en de bijbehorende vooruitzichten zijn ontleend aan de 'World Economic Outlook van oktober 2023' en de 'Primary Commodity Price System' van het Internationaal Monetair Fonds. De analyse van de internationale economische ontwikkelingen en de bijbehorende vooruitzichten zijn gehaald uit de 'World Economic Outlook van oktober 2023' van het Internationaal Monetair Fonds, de 'Commodity Markets Outlook van oktober 2023', de 'Global Economic Prospects van juni 2023' van de Wereldbank, de 'Short-Term Energy Outlook van oktober 2023' van de U.S. Energy Information Administration, de 'Gold Market Commentary: An unseasonal August may lie ahead' van de World Gold Council en de 'Gold Market Commentary: Q4 turbulence ahead' van de World Gold Council.

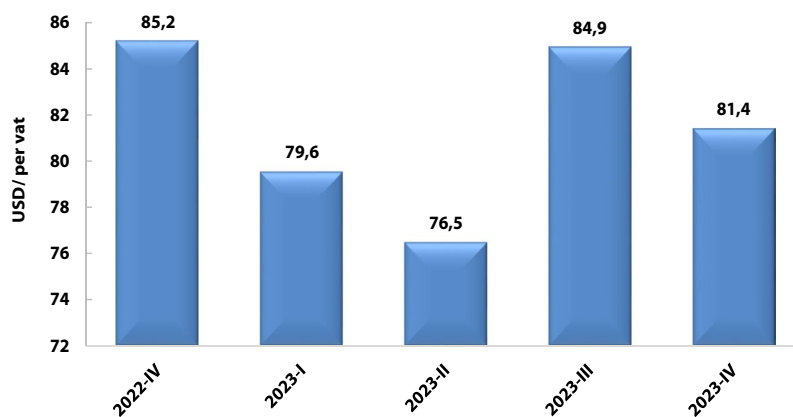
1.2.2 Goud

De goudprijs was gestegen met 14,3% tot gemiddeld US\$ 1.978,2 per troy ounce (Figuur I.3). De stijging werd gedreven door een sterke vraag naar goud door centrale banken en verhoogde geopolitieke risico's vanwege het conflict in het Midden-Oosten die de vraag naar goud als veilige haven had doen toenemen.

Het Internationaal Monetair Fonds (IMF) voorspelt een daling van de meeste grondstoffenprijzen in 2024. De gemiddelde prijs van ruwe olie zal in het eerste kwartaal van 2024 dalen. In januari en februari is de prijs reeds gedaald tot gemiddeld US\$ 79,1 per vat. Het IMF verwacht dat de gemiddelde prijs van ruwe olie verder zal dalen in 2024. De neerwaartse factoren zijn, ten eerste een vertraging van de economische activiteiten wereldwijd en ten tweede een vertraging in de economie van China. Deze factoren kunnen een daling in de vraag naar olie veroorzaken. Echter zijn er

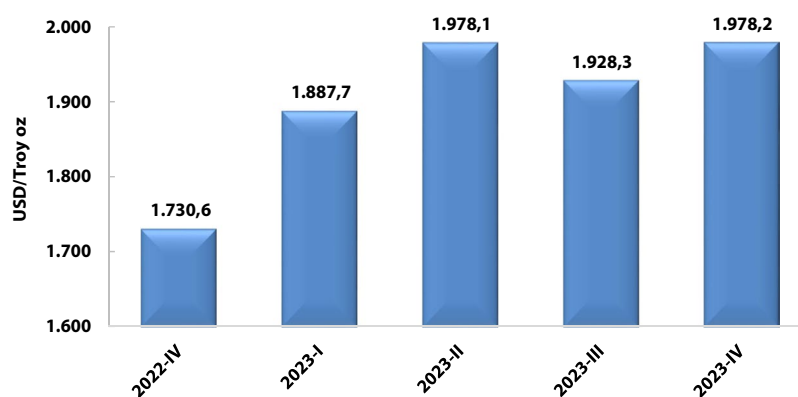
factoren die de verwachte gemiddelde prijs van ruwe olie opwaarts kunnen drijven. Deze zijn productieverlagingen door de organisatie van olie-exporterende landen (OPEC) en haar bondgenoten, waaronder Rusland (OPEC+) tezamen met een sterker dan verwachte vraag naar olie en een escalatie van het conflict in het Midden-Oosten, die de mondiale oliehandelsstromen kan verstoren. De goudprijs zal in het eerste kwartaal van 2024 stijgen. In januari en februari was de prijs reeds gestegen tot gemiddeld US\$ 2.029,2 per troy ounce. De goudprijs zal naar verwachting in 2024 stijgen vanwege de verhoogde onzekerheid veroorzaakt door een escalatie van het conflict in het Midden-Oosten met als gevolg sterke aankopen van goud als veilige haven. Daarentegen kan de goudprijs dalen indien centrale banken wereldwijd het verkrappend monetair beleid aanscherpen waardoor de vraag naar rentedragende activa stijgt en de vraag naar goud daalt.

Figuur I.2 De internationale prijsontwikkeling van de gemiddelde olieprijs*

Bron: Internationaal Monetair Fonds, Primary Commodity Price System.
* Gemiddelde van U.K. Brent, Dubai en West Texas Intermediate, gelijk gewogen.

Figuur I.3 De internationale prijsontwikkeling van de gemiddelde goudprijs*

Bron: Internationaal Monetair Fonds, Primary Commodity Price System.
* Fixing Committee van de London Bullion Market Association

2

De nationale economische ontwikkeling

II.1 Algemeen

II.1.1 De ontwikkeling van de reële sector

De economie was volgens de schatting van de Bank in het laatste kwartaal van 2023 gegroeid naar een niveau van 2,0%, welke een stijging van 1,9 procentpunt (pp) vertegenwoordigde ten opzichte van het vierde kwartaal van het vorige jaar. De sectoren die een positieve bijdrage hebben geleverd aan de groei zijn de sectoren: 'Landbouw, jacht, bosbouw & visserij', 'Accommodatie & voedingsdiensten en gerelateerde zaken', 'Constructie' en 'Transport & opslag'. De inflatie lag aan het einde van het vierde kwartaal van 2023 met 1,7%, 13,9 pp lager dan de inflatie aan het einde van het vierde kwartaal van 2022.

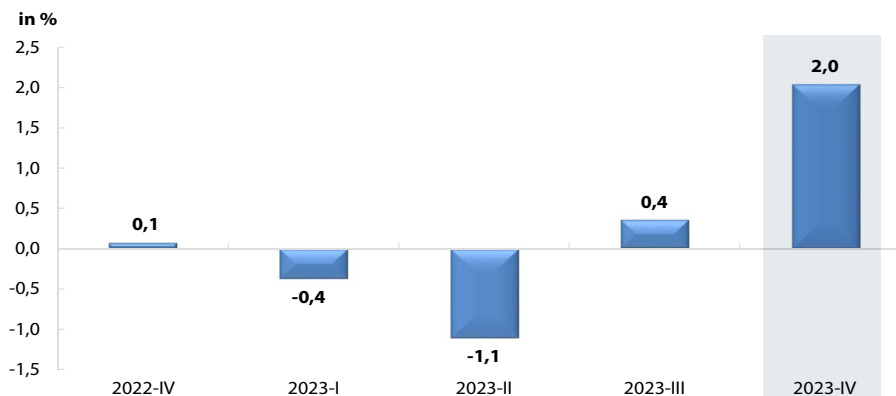
II.2 De ontwikkeling van de economische groei

In het vierde kwartaal van 2023 had de Monthly Economic Activity Index (MEAI) -net als in het derde kwartaal- een

positieve groei gelijk aan 2,0% (Figuur II.1). Ten opzichte van het vierde kwartaal van 2022 was dit een stijging van 1,9pp. Deze groei van de MEAI was voornamelijk gedreven door de sectoren: 'Landbouw, jacht, bosbouw & visserij', 'Accommodatie & voedingsdiensten en gerelateerde zaken', 'Constructie' en 'Transport & opslag', met elk een bijdrage van respectievelijk: 1,4pp, 0,9pp, 0,7pp en 0,8pp (Figuur II.2).

De groei van de sector 'Landbouw, jacht, bosbouw & visserij' was voornamelijk vanwege de stijging van de rondhoutproductie in het vierde kwartaal van 2023. De contributie van deze sector aan de MEAI-groei was in het vierde kwartaal van 2022 van een niveau van -0,5pp gegroeid naar een niveau van 1,5pp in het vierde kwartaal van 2023. De toename van de bedrijvigheid in de sector 'Accommodatie & voedingsdiensten en gerelateerde zaken' was toe te schrijven aan verhoogde omzetten van restaurants en verhoogde hotelovernachtingen. De groei van de

Figuur II.1 De economische groei

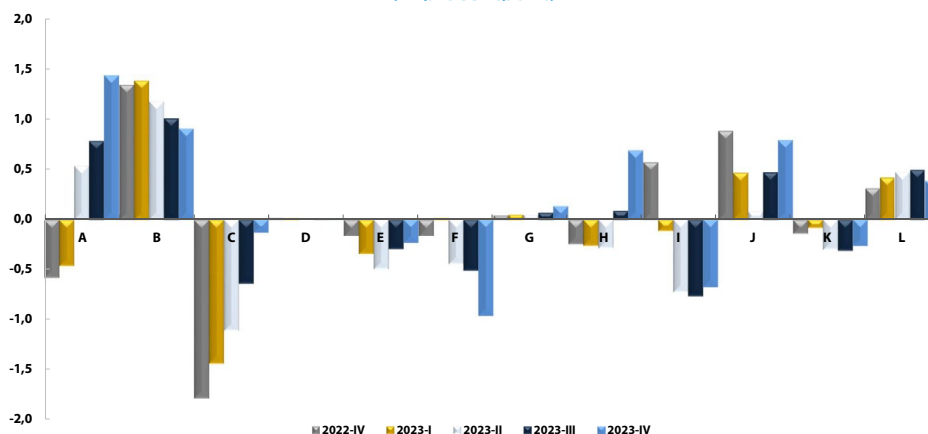

Bron: Centrale Bank van Suriname.

Noot: Het gearceerde vlak betreft projecties. Het vierde kwartaal is nog projectie, omdat er nog geen realisatie MEAI-cijfer voor de maand december is.

² De Monthly Economic Activity Index (MEAI) is een kortetermijnindicator die inzicht verschaft in de richting van economische bedrijvigheid in Suriname.

Figuur II.2 De sectorale bijdrage MEAI
(in procentpunt)

Bron: Centrale Bank van Suriname.

A. Landbouw, Jacht, Bosbouw & Visserij	E. Mijnbouw	I. Groot- & Kleinhandel en Markten
B. Accommodatie & Voedingsdiensten en gerelateerde zaken	F. Industrie & Fabricage	J. Transport & Opslag
C. Informatie & Communicatie	G. Elektriciteit, Gas, Stoom en Gekoelde lucht	K. Verzekerings- en andere Financiële instellingen
D. Watervoorziening; Riolering, Afvalbeheer en Sanering	H. Constructie	L. Overheid

sector 'Transport & Opslag' had te maken met een stijging in de transportdiensten vanwege de toename van het aantal binnenkomende reizigers in de periode november-december 2023. Alhoewel deze sectoren positief hebben bijgedragen aan de MEAI-groei van het vierde kwartaal van 2023, was hun contributie in het desbetreffend kwartaal met respectievelijk 0,4pp en 0,1pp gedaald ten opzichte van het vierde kwartaal van 2022.

De bijdrage van de sector 'Constructie' was in het vierde kwartaal van 2022 van het niveau van -0,3pp gegroeid naar 0,7pp in het vierde kwartaal van 2023. De groei van de sector 'Constructie' had voornamelijk als oorzaak toename in het gebruik van gezaagd hout in de bouwsector. In tegenstelling tot de voorgenoemde sectoren hebben de sectoren 'Mijnbouw', 'Industrie & fabricage' en 'Groot- & Kleinhandel en Markten (Handel)' negatief bijgedragen aan de MEAI-groei (Figuur II.2). Deze sectoren hadden een negatieve bijdrage van respectievelijk: -0,2pp ('Mijnbouw'), -1,0pp ('Industrie & fabricage') en -0,7pp ('Groot- & kleinhandel en markten' (Handel)) geleverd.

De negatieve groei van de sector Mijnbouw was voornamelijk vanwege de afgenomen productie in de goudsector. De goudproductie daalde met 10,3% van 9641 kg in het vierde kwartaal van 2022 naar 8646 kg in het vierde kwartaal van 2023. Deze productiedaling was te merken in zowel de grootschalige goudsector (-11,6%) (een productiedaling van 13,2% bij Newmont Suriname (NS) en 8,9% bij Zijin/Rosebel Gold Mines (Zijin) als de kleinschalige goudsector (-8,3%). De productie van geraffineerde olie was in het vierde kwartaal afgenomen met 2,6%. Als gevolg van de afgenomen prestatie in voornamelijk de

goudsector was de groei van de sector 'Industrie & fabricage' negatief.

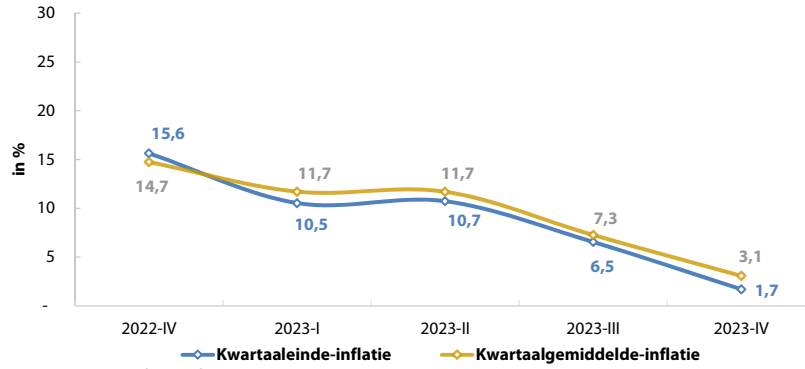
De negatieve bijdrage aan de MEAI-groei van de sector 'Groot- & Kleinhandel en Markten' (Handel), had voornamelijk als oorzaak de afname in de verkoop van zwaar materieel, als gevolg van de verminderde activiteiten in de goudmijnen alsook een afname in de verkoop van 'Voeding en Niet Alcoholische Dranken' en 'Woninginrichting'. In het eerste kwartaal van 2024 is het verwachtbaar dat de MEAI-groei nagenoeg op hetzelfde niveau zal liggen als het vierde kwartaal van 2023. Echter zal de groei sterk afhangen van de inflatie- en brandstofprijzontwikkelingen die druk uitoefenen op de productiesector.

II.3 De ontwikkeling van de inflatie

In het vierde kwartaal van 2023 werden, in tegenstelling tot het vierde kwartaal van het vorige jaar, lagere inflaties gerealiseerd. De kwartaaleinde-inflatie en de kwartaalgemiddelde-inflatie bedroegen in het laatste kwartaal van 2023 respectievelijk 1,7% en 3,1%, terwijl deze in dezelfde periode van 2022 nog gelijk waren aan 15,6% om 14,7% (Figuur II.3). De inflatie was in het vierde kwartaal van 2023 ten opzichte van het jaar daarvoor dus met 13,9pp (kwartaaleinde-inflatie) en 11,6pp (kwartaalgemiddelde-inflatie) afgenomen.

De voornaamste redenen voor de inflatiedaling waren de daling van de wisselkoersen en de lagere pomprijzen. Vanaf het derde kwartaal heerste er een zekere mate van stabiliteit op de vreemdevalutamarkt en was er tevens een daling in de wisselkoersen merkbaar die zich in het laatste kwartaal had voortgezet. De gemid-

Figuur II.3 De ontwikkeling van de inflatie

Bron: Centrale Bank van Suriname.
 Noot: Het gearceerde vlak betreft projecties.

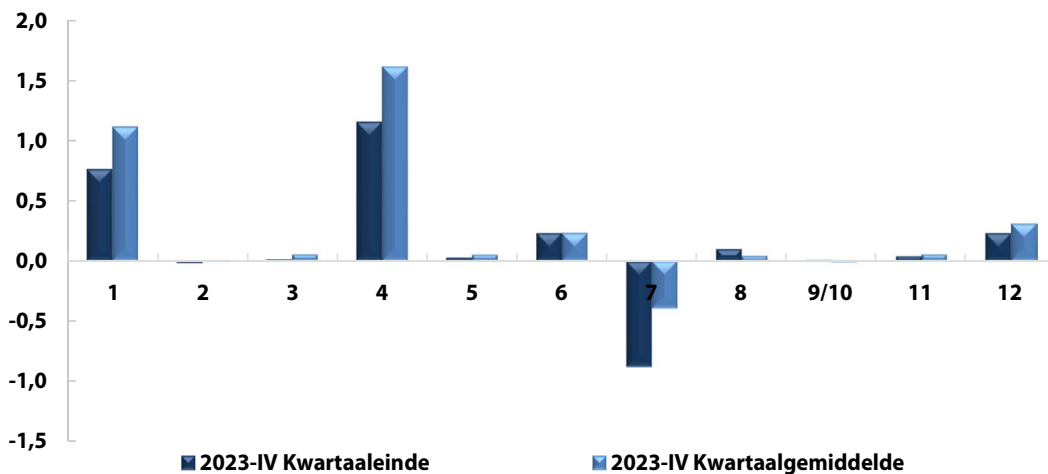
delde pompprijzen waren in tegenstelling tot het derde kwartaal ook verder afgenomen, vanwege lagere internationale olieprijsen en een tijdelijke verlaging van de Government-take met SRD 1 in december 2023. Dit had als gevolg dat de inflatie in de hoofdgroep 'Transport' afnam (Figuur II.4). Daarentegen hadden prijsstijgingen in de hoofdgroepen: 'Huisvesting & nutsvoorzieningen', 'Voeding en Niet Alcoholische Dranken' en 'Overige goederen en diensten', geresulteerd in een toename van het algemeen prijspeil (Figuur II.4).

De prijzen in de hoofdgroep 'Huisvesting en nutsvoorzieningen' namen voornamelijk toe als gevolg van de afbouw van de maandelijkse subsidie van de overheid aan de N.V. Energiebedrijven Suriname (EBS). Daarnaast hadden prijsaanpassingen van water alsook van kookgas (de gasprijzen werden in december aangepast) ook bijgedragen aan de inflatie in deze hoofd-

groep. In de hoofdgroep 'Voeding en Niet Alcoholische Dranken' hadden hogere voedselprijzen van voornamelijk vruchten en groenten die als gevolg van de aanhoudende droogte toenamen, gezorgd voor de inflatie. De prijsstijgingen in de hoofdgroep 'Overige goederen en diensten' kwamen wellicht vanwege prijs-toenames in het buitenland.

Voor het eerste kwartaal van 2024 wordt verwacht dat de inflatie hoger zal liggen dan het vierde kwartaal van 2023. De inflatie in het eerste kwartaal van 2024 zal voornamelijk gedreven worden door de tariefsaanpassingen van nutsvoorzieningen (elektriciteit in maart 2024 en water in januari, februari en maart 2024). Er wordt dus verwacht dat voornamelijk prijsstijgingen in de hoofdgroep 'Huisvesting en Nutsvoorzieningen' zullen bijdragen aan de inflatie van het eerste kwartaal van 2024.

Figuur II.4 De bijdrage per hoofdgroep (in procentpunt)

Bron: Centrale Bank van Suriname.

1. Voeding en Niet Alcoholische Dranken	5. Woninginrichting	9/10. Recreatie, Cultuur en Onderwijs
2. Alcoholische Dranken en Tabak	6. Gezondheidszorg	11. Buitenshuis Eten
3. Kleding en Schoeisel	7. Transport	12. Overige Goederen en Diensten
4. Huisvesting en Nutsvoorzieningen	8. Communicatie	

3

De monetaire ontwikkeling

III.1 Algemeen

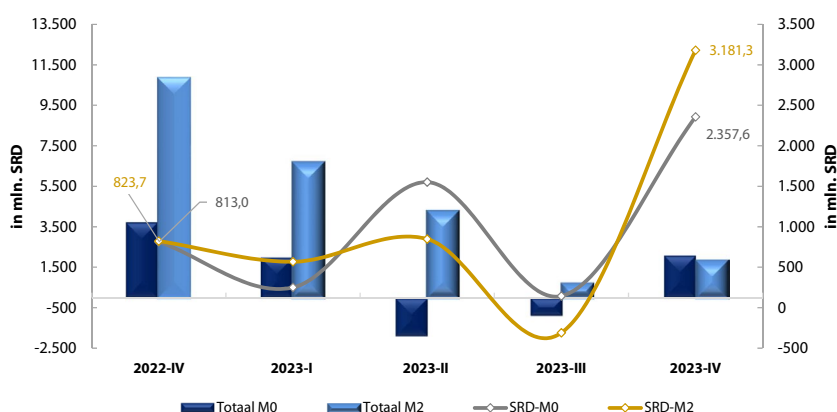
III.1.1 De ontwikkelingen van SRD-M0 en SRD-M2

In het vierde kwartaal van 2023 bedroeg SRD-M0 SRD 2,357.6 miljoen, in vergelijking met een bedrag groot SRD 813,0 miljoen in dezelfde periode van 2022 (Figuur III.1). Deze stijging van SRD 1,544.6 miljoen (2023-IV: 1,9%; 2022-IV: 0,4%) was voornamelijk gedreven door interne afwikkelingen als gevolg van de toepassing van International Financial Reporting Standards (IFRS-regels), waarbij diverse rekeningen binnen de sector 'Overige' toenamen met 2,2 pp (2023-IV: 3,3%; 2022-IV: 1,1%).

Bij de analyse van SRD-M0 met uitsluiting van de interne afwikkelingen, was er sprake van een afname die voornamelijk gedreven was door de overheid vanwege de aflossingen van schatkistpapier aan de banken (2023-IV: -13,9%; 2022-IV: -1,8%).

SRD-M2 bedroeg SRD 3.181,3 miljoen, vergeleken met een bedrag van SRD 823,8 miljoen in dezelfde periode van het jaar ervoor (Tabel III.1). Vanuit het oogpunt van oorzaken was deze groei van SRD 2.357,6 miljoen (toename: 2,3pp) gedreven door de sector 'Overige' met een bijdrage van 31,6pp (2023-IV: 31,1%; 2022-IV:

Figuur III.1 De ontwikkeling van totaal M0, totaal M2, SRD-M0 en SRD-M2

Bron: Centrale Bank van Suriname.

Tabel III.1 Determinanten van verandering van de SRD-liquiditeitsmassa (SRD-M2)

Indicatoren	2022-IV	2023-I	2023-II	2023-III	2023-IV
	Realisatie (in mln. SRD)				
Overheid	(493,85)	(500,49)	(882,52)	809,48	(2.595,60)
Private sector	1.131,15	1.019,56	843,16	124,92	(207,45)
Overige	186,45	48,77	887,23	(1.244,25)	5.984,35
SRD-M2	823,75	567,84	847,87	(309,85)	3.181,30
Procentuele mutatie (YoY)					
Overheid	30,5	(5,9)	0,2	249,6	(4,3)
Private sector	5,2	5,8	0,1	(0,8)	(1,2)
Overige	(0,5)	(0,9)	(0,4)	(3,3)	31,1
SRD-M2	0,6	(0,2)	(0,4)	(1,2)	2,9

Bron: Centrale Bank van Suriname.

-0,5%). Evenals bij SRD-M0 kwam deze expansie door interne (administratieve) afwikkelingen van de IFRS-transitie die haar impact had op diverse rekeningen. Indien deze transitie buiten beschouwing was gelaten, zou er een daling te zien zijn in SRD-M2, met name bij de overheid en de private sector, van respectievelijk 34,7pp (2023-IV: -4,3%; 2022-IV: 30,5%) en 6,4pp (2023-IV: -1,2%; 2022-IV: 5,2%). Deze reductie kwam echter wel tot uiting in de SRD-kredietverlening.

III.2 De SRD-kredietverlening

De totale SRD-kredietverlening bedroeg SRD 398,7 miljoen welke met 7,7pp was gereduceerd ten opzichte van dezelfde periode van 2022 (2023-IV: -1,4% en 2022-IV: 6,3%) (Figuur III.2). De afname was veroorzaakt door zowel kredietverlening ten behoeve van de private sector als van de overheid. De reductie in de private sector met 6,2pp (2023-IV: -1,1% en 2022-IV: 5,1) was het gevolg van de verminderde vraag naar krediet, terwijl de aflossingen van de overheid aan de algemene banken, die toegenomen waren met 2,6%, hadden gezorgd voor de afname van het overheidskrediet (SRD 322,8 miljoen). Deze aflossing wordt gedaan conform het schuldherschikingsplan. Daarnaast geldt dat de overheid geen nieuwe leningen met het bankwezen mag aangaan.

De monetaire aggregaten zullen in de komende periode de dalende trend behouden als gevolg van de voortzetting van het verkrappend monetair beleid van de Bank.

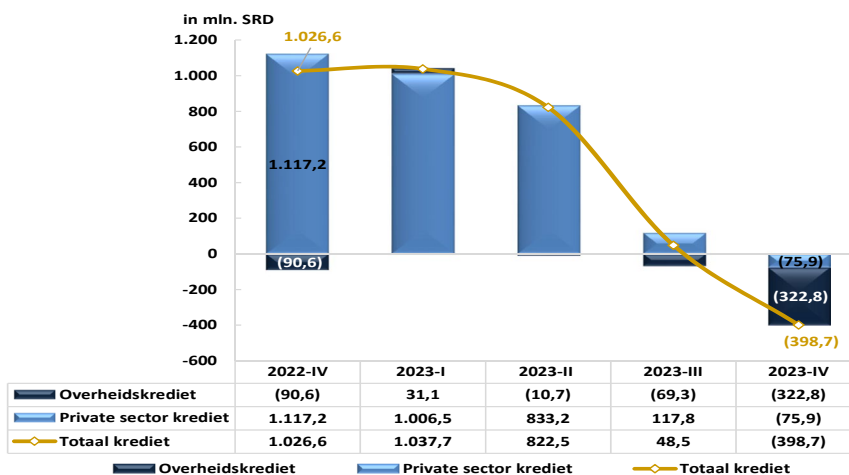
III.3 Het monetaire beleid

M0-Target

Per ultimo december 2023 bedroeg SRD-M0 16.265,5 miljoen (enge definitie/narrow definition (ND) en SRD 16.565,6 miljoen (ruime definitie/broad definition (BD) (Tabel III.1). In de maand december 2023 had de Bank een under-performance van SRD 361,7 miljoen genoteerd.

Om de huidige inflatiedoelstelling van circa 40% per eind december 2023 te halen, had de afdeling OMO in het vierde kwartaal 2023 SRD 50,2 miljoen geïnjecteerd, terwijl er in dezelfde periode vorig jaar een absorptie had plaatsgevonden van SRD 549,7 miljoen. De inflatiedoelstelling die behaald moet worden in 2024 is vastgesteld op 14,2%, hetgeen betekent dat het verkrappend beleid moet worden voortgezet.

Figuur III.2 De ontwikkeling van de SRD-kredietverlening

Bron: Centrale Bank van Suriname.

De openmarktoperaties

De ontwikkeling van de overtollige liquiditeiten

De overtollige liquiditeiten zijn in het laatste kwartaal van het jaar 2023 met SRD 459,2 miljoen toegenomen en deze bedroegen per ultimo december 2023 SRD 1.730,3 miljoen. Vergeleken met dezelfde periode van 2022 is er een toename van 64,5% (2022-IV: SRD 279,1 miljoen).

De autonome factoren¹ die het niveau van de overtollige liquiditeiten hebben doen stijgen zijn (Tabel III.2):

- de netto-overheidsuitgaven met SRD 1.692,7 miljoen.
- de afname van de netto-OMO-voorraad met SRD 596,7 miljoen.
- de overige nog te verklaren factoren (OIN) met SRD 22,8 miljoen.

De overige autonome factoren die een verdere stijging van de overtollige liquiditeiten hebben beperkt zijn:

- een toename van de bankbiljetten in omloop met SRD 1.045,5 miljoen.
- de toename van de verplichte kasreserves met SRD 694,5 miljoen en 5% SNEPS-verplichtingen met SRD 113,0 miljoen (mede vanwege de vaststelling van de nieuwe reservebases).

Ondanks deze toename heeft de Bank de basisgeldhoeveelheidsdoelstelling over de maanden oktober en november 2023 succesvol behaald. De geregistreer-

de over-performance bedroeg SRD 462,3 miljoen in oktober 2023 en SRD 210,3 miljoen in november 2023. De over-performance over oktober en november 2023 is omgeslagen naar een under-performance per eind december 2023. Per ultimo december 2023 registreerde de Bank een under-performance van SRD 403,4 miljoen.

De ontwikkeling van de TD-veiling en de CBC-uitgifte

Gedurende het vierde kwartaal 2023 bedroeg het totaalbedrag van de aangekondigde volumes SRD 10.750,0 miljoen², waarbij het aanbod van de algemene banken meer dan 100,0% van het aangekondigd volume bedroeg (aanbod: SRD 14.862,7 miljoen). Het aanbod van de algemene banken was in de maanden oktober en november 2023 met meer dan 100,0% het hoogst. Vergeleken met dezelfde periode van 2022 is het aanbod van de algemene banken met 5,9% gestegen (Figuur III.3).

De gewogen gemiddelde toegewezen OMO-rente per ultimo december 2023 is met 17,4pp tot 20,8% afgenomen, vergeleken met ultimo september 2023. De rente van het 1-maands TD-instrument over dezelfde periode steeg daarentegen met 1,6pp tot 47,4%. De rente van het 3-maands TD-instrument daalde met 11,1pp tot 47,7%. Vergeleken met dezelfde periode van 2022 zijn de rentes van het 1-weeks, 1-maands en 3-maands TD-instrument respectievelijk gedaald met 59,2pp, 31,1pp en 23,0pp.

Tabel III.2 De SRD-M0-projecties december 2023

(in miljoenen SRD)

Indicators	2023			
	Sep	Okt	Nov	Dec
Reële bbp groei (%) MEAI	0,2	0,5	1,0	2,0
Headline-inflatie (YoY) RES	50,8	42,9	38,7	32,6
SRD-M0 actual (narrow definition)	13.953,3	14.856,7	15.362,3	16.265,5
SRD-M0 actual (Broad definition)	14.208,0	15.111,1	15.620,7	16.565,6
SRD-Velocity	6,2	6,2	6,2	5,9
SRD-Multiplier	1,5	1,4	1,4	1,5

Bron: Centrale Bank van Suriname.

Tabel III.3 Effect van de verandering autonome factoren op overtollige liquiditeiten 4de kwartaal 2023 ten opzichte van 4de kwartaal 2022

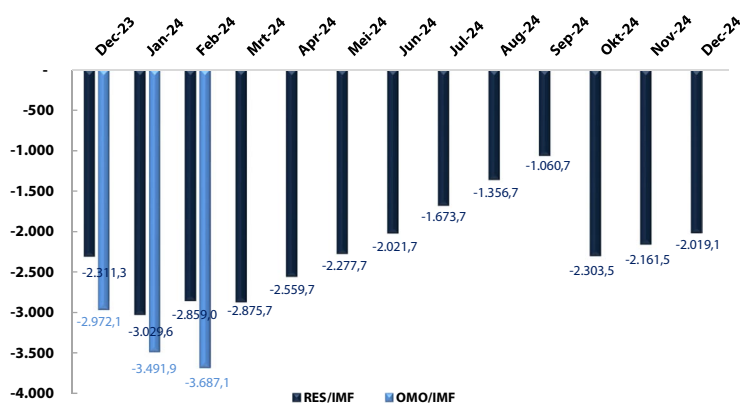
Monetair instrument vierde kwartaal	Liquiditeit effect	
	2022	2023
Openmarktoperaties	552,6	596,7
Verandering in bankbiljetten in het bankensysteem	-346,5	-1.045,5
Overheid: net transacties	167,8	1.692,7
SOL-transacties/brandstof importen (SOL and RUBIS)	50,0	-
Overige factoren Netto (OIN)	58,0	22,8
Verandering in bankreserve	481,9	1.266,7
Verandering in verplichting kasreserve	-175,7	-694,5
Verandering in 5% SNEPS-norm	-27,0	-113,0
Verandering in overtollige liquiditeiten	279,2	459,2

Bron: Centrale Bank van Suriname

¹ Deze zijn alle factoren die buiten de directe beïnvloeding van de Centrale Bank van Suriname vallen.

² Dit behelst het volume uit hoofde van TD en CBC-operaties.

Figuur III.3 De totale gewenste vraag versus aanbod 4e kwartaal 2023 ten opzichte van 4e kwartaal 2022

Bron: Centrale Bank van Suriname

De Bank heeft gedurende dit kwartaal Centrale Bank Certificaten (CBC) onder het retail segment uitgegeven. Bij deze uitgifte van 16 november 2023 bedroeg het aantal inschrijvingen 1.406 voor een bedrag van SRD 644,5 miljoen, waarvan 1.395 inschrijvingen ad SRD 625,4 miljoen zijn toegewezen. De gewogen gemiddeld toegewezen rente die bij deze uitgifte gold, bedroeg 50,5% per jaar.

De OMO-voorraad

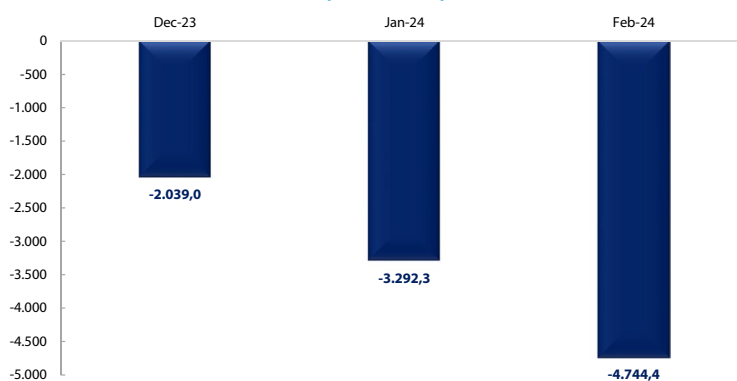
De netto-OMO-voorraad is gedurende het vierde kwartaal 2023 met 3,2% (SRD 50,2 miljoen) toegenomen en bedroeg per ultimo december 2023 SRD 1.621,8 miljoen. Vergeleken met ultimo december 2022 betreft

het een afname van SRD 1.235,2 miljoen (2022-IV: SRD 2.857,1 miljoen).

De kosten van de OMO's

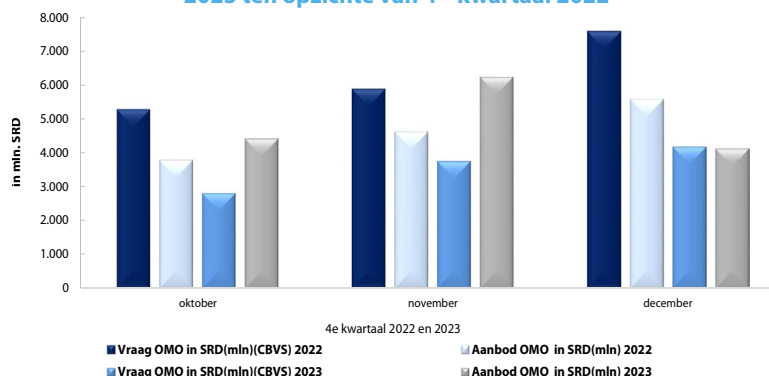
De kosten van de operaties uitgevoerd in het vierde kwartaal 2023, die ten laste van de verlies- en winstrekening van de Bank worden geboekt, bedragen SRD 568,4 miljoen en zijn in vergelijking met het derde kwartaal 2023 (2023-III: SRD 642,3 miljoen) met SRD 73,9 miljoen (11,5%) gedaald. Vergeleken met dezelfde periode van 2022 is dit een daling van 39,6%. De Bank heeft gedurende het vierde kwartaal 2023 in totaal SRD 11.438,7 miljoen afgewikkeld (hoofdsom en rente).

Figuur III.4 De SRD-M0-projecties december 2023 en januari-februari 2024 (scenario 1)

Bron: Centrale Bank van Suriname

Figuur III.5 De totale gewenste vraag versus aanbod 4de kwartaal 2023 ten opzichte van 4de kwartaal 2022

Bron: Centrale Bank van Suriname

4

De ontwikkeling van de staatsfinanciën

IV.1 Algemeen

In het vierde kwartaal van 2023 waren de totale overheidsontvangsten (Figuur IV.1) toegenomen met 53,2% ten opzichte van het vierde kwartaal van 2022. De ontvangsten van de belasting op de toegevoegde waarde (btw) namen in de verslagperiode toe, als gevolg van een toename in de registratie van bedrijven in het derde kwartaal. Verder stegen de invoerrechten als gevolg van de stijging van de wisselkoers van SRD 31,9 naar SRD 37,2 voor USD 1,-, maar ook door een toename in het invoervolume van consumptieve goederen bestemd voor de groothandel. De bedrijvigheid binnen de niet-mijnbouwsector, zoals in het derde kwartaal reeds was geconstateerd, werd voortgezet in het laatste kwartaal van 2023. Deze sector droeg voor 58,9% bij aan de overheidsontvangsten.

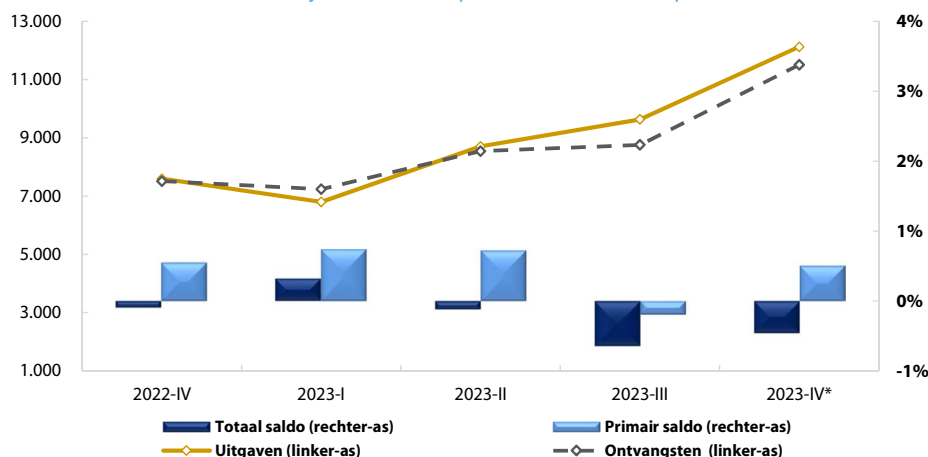
De totale overheidsuitgaven (Figuur IV.1) namen toe met 59,7%. De interestbetalingen en betalingen voor geleverde goederen en diensten alsook de sociale uitgaven hadden hiertoe bijgedragen. Het sociaal programma, dat vanaf de opstart in 2022 niet goed op gang kwam, werd in het laatste kwartaal van 2023 grondiger

aangepakt. Hierdoor is in de verslagperiode aan het sociaal programma driemaal meer uitgegeven dan in het derde kwartaal van 2023.

Naar aanleiding van het bovenstaande ontstond er in het vierde kwartaal van 2023 op de totale rekening een tekort van 0,4% van het bbp. De primaire rekening vertoonde een surplus van 0,5% van het bbp (Figuur IV.1). De totale overheidsontvangsten en -uitgaven stegen in 2023 met gemiddeld 48,3%. De primaire rekening vertoonde over 2023 een surplus van 1,7% van het bbp en de totale rekening een tekort van 0,9% van het bbp. Hiermede is de target voor 2023 welke geldt binnen het Extended Fund Facility (EFF)-programma gehaald, namelijk een surplus op de primaire rekening van 1,7% van het bbp en een tekort op de totale rekening niet groter dan 1,5% van het bbp.

In het eerste kwartaal van 2024 zal de overheid werken aan het behalen van de targets zoals die gelden voor de vijfde beoordeling door het IMF teneinde de overheidsfinanciën verder te verbeteren, maar meer nog de bereikte economische stabiliteit te behouden. Het inlopen van achterstanden voor geleverde goederen en diensten en infrastructurele werken, de betaling van

Figuur IV.1 Het verloop van de overheidsontvangsten, de uitgaven en het totaal saldo
(in miljoenen SRD/in procenten van het bbp)

Bron: Rapportages van het ministerie van Financiën en Planning d.d. 24 november 2023, <https://gov.sr/ministeries/ministerie-van-financien-en-planning/documenten/>.

interest en het aflossen van zowel binnenlandse als buitenlandse crediteuren hebben voorkeur.

IV.2 Financiering

In het vierde kwartaal van 2023 was het tekort gefinancierd met ontvangen middelen van internationale financiële instellingen (IFI's), waaronder de Inter-American Development Bank (IADB) en het IMF. De binnenlandse financiering vond plaats door niet-financiële instellingen, welke bestemd was voor de voortzetting van het rehabiliteren van wegen en kanalen, de woningbouwprojecten en andere constructiewerkzaamheden. Naast de trekkingen zijn er ook terugbetalingen gedaan, aan voornamelijk de Bank.

IV.3 De Staatsschuld

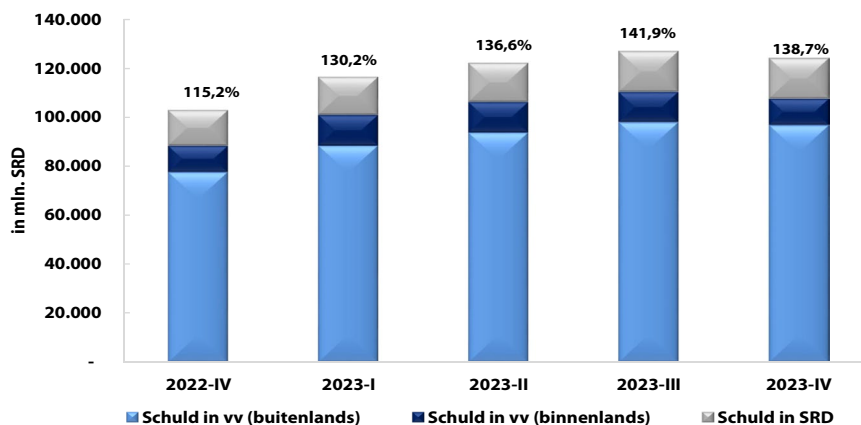
De totale staatsschuld nam toe met 20,4% van SRD 103,0 naar SRD 124,1 miljard. De kortetermijnschuld nam af met 48,5% terwijl de langetermijnschuld toenam met 34,6%. De afname van de kortetermijnschuld was het gevolg van de afwikkeling van de kortetermijnschuld bij

de Bank, enkele commerciële banken en buitenlandse crediteuren. De langetermijnschuld nam voornamelijk toe door trekkingen uit de leningen bij de multilaterale crediteuren, waaronder het IMF en de IADB.

De totale schuldratio bedroeg aan het eind van de verslagperiode 138,7% van het bbp (Figuur IV.2), een toename van 23,5 pp. In het vierde kwartaal van 2023 hebben de volgende ontwikkelingen zich voorgedaan:

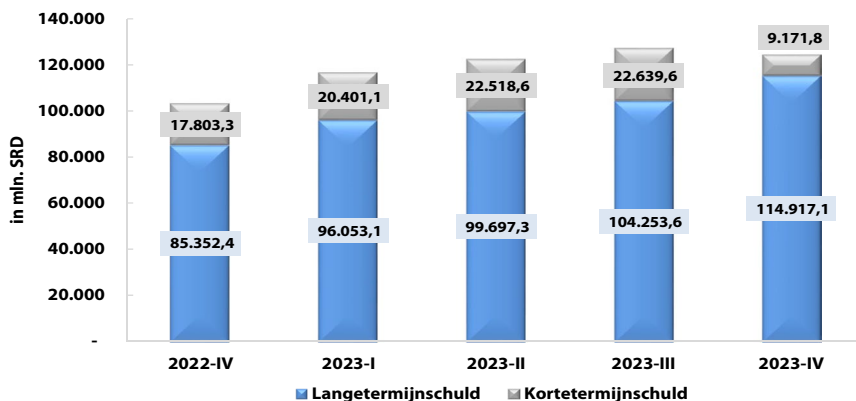
1. Er werden twee nieuwe leningen afgesloten met de IADB ter waarde van USD 170 miljoen. Een lening van USD 20,0 miljoen bestemd voor de uitvoering van de volkstelling en het statistisch systeem van het ABS en een lening van USD 150,0 miljoen bestemd ter ondersteuning van de begroting. Ook werd de vierde tranche van het IMF ontvangen in het kader van het EFF-programma. Hierbij heeft Suriname USD 52,8 miljoen ontvangen van het IMF ter ondersteuning van het economisch herstelprogramma;
2. Op 6 december 2023 is de herstructurering met de internationale Eurobond afgerond met een schuldvermindering van 27,6%. Deze schuld is afgenomen van

Figuur IV.2 De Staatsschuld* naar valuta

Bron: Rapportages van het Bureau voor de Staatsschuld.
*De schuldratio is in procenten van het bbp.

Figuur IV.3 De Staatsschuld* naar looptijd

Bron: Rapportages van het Bureau voor de Staatsschuld.
*De schuldratio is in procenten van het bbp.

USD 912,0 miljoen naar USD 660,0 miljoen. Met de afwikkeling van deze schuld, is tezamen met de herschikking van de bilaterale schulden van Nederland, Italië, Israël, India en Zweden (Paris Club crediteuren), ca. 60,0% van de buitenlandse schulden volledig herschikt.

3. In december 2023 werd een principeakkoord op staf-niveau met de Eximbank van China bereikt. Dit betreft de herschikking van schulden aan de voornoemde crediteur. Het vervolgtraject is om tegen het eind van 2024 te kijken naar de economische en fiscale situatie van Suriname om zodoende overeen te komen hoe de schulden per 1 januari 2025 terugbetaald moeten worden;
4. In december 2023 werd door Standard & Poor's de kredietrating voor Suriname naar boven bijgesteld van 'Selective Default' naar CCC+/C met een stable outlook vanwege de afronding van de herschikking met de bondholders.

Overige ontwikkelingen die invloed hadden op de schuld waren geweest:

1. De totale staatschuld bestaat voor 86,7% uit vreemde valuta, waardoor de depreciatie van de SRD ten opzichte van de USD, van SRD 31,9 naar SRD 37,2 voor USD 1,-, de schuld uitgedrukt in de lokale munteenheid heeft doen toenemen met 21,6%;
2. De trekkingen waren hoger dan de aflossingen, dit resulteerde in een positief saldo van SRD 8,4 miljard (USD 227,9 miljoen);
3. De opname vanaf juli 2023 van de 'supplier arrears'¹ in de binnenlandse-schuld-statistieken droeg ertoe bij dat de in SRD uitgedrukte schuld een toename vertoonde. De achterstanden in betalingen voor geleverde diensten aan de overheid nemen steeds toe.

De verwachting voor het eerste kwartaal van 2024 is dat de overheid conform de vastgestelde afspraken bij de herschikkingen uitvoering zal geven aan het schuldenbeleid.

¹ Het schuldratio is in procenten van het bbp.

5

De ontwikkeling van de betalingsbalans

V.1 De internationale reserves

De bruto internationale reserves (IR) waren gestegen met US\$ 151,5 miljoen tot US\$ 1.346,1 miljoen (Figuur V.1). Hierbij waren zowel de importdekking als de gecorrigeerde importdekking¹ gestegen tot respectievelijk 7,3 en 9,6 maanden.

De IR was voornamelijk gestegen door de groei van de reserves uit hoofde van de overheidstrekkings bij onder andere het IMF en de IADB, gevolgd door de mijnbouwinkomsten. Ten opzichte van het derde kwartaal van 2023 zijn de IR gestegen met US\$ 238,9 miljoen, oftewel 21,6%, voornamelijk als gevolg van de trekking van de IDB- en vierde-tranche-IMF-middelen.

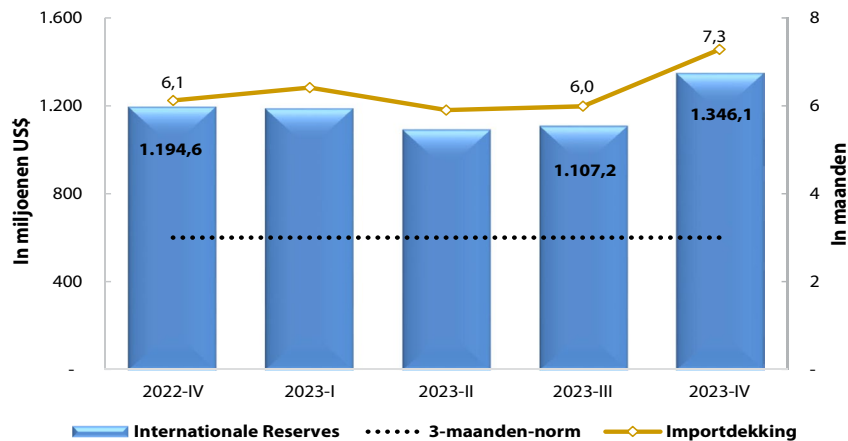
De vooruitzichten voor het eerste kwartaal van 2024 wijzen op een verdere stijging van de IR ten opzichte van het vierde kwartaal van 2023. De stijging zal voornamelijk het gevolg zijn van de vijfde tranche van de IMF-middelen en de mijnbouwinkomsten.

V.2 De betalingsbalans

De lopende rekening van 2022 had een tekort in saldo geregistreerd dat omsloeg met US\$ 89,6 miljoen geregistreerd naar een overschot van US\$ 40,3 miljoen in 2023 (Tabel V.1). Deze omslag werd veroorzaakt door een verbetering van de goederenrekening, primaire en secundaire inkomensrekening (Figuur V.2). Daartegenover was het tekort op de dienstenrekening min of meer gelijk gebleven.

Het overschot van US\$ 236,0 miljoen op de goederenrekening was gestegen met US\$ 61,7 miljoen (Figuur V.2), als gevolg van een afname van de importen met 13,4%. De importen waren gedaald als gevolg van zowel verminderde niet-mijnbouw- als de mijnbouwimporten met respectievelijk 13,9% en 11,6%. De mijnbouwimporten waren afgenomen als gevolg van een afname van olie-importen met US\$ 30,7 miljoen oftewel 23,5%. Bij de niet-mijnbouwimporten werd de afname voornamelijk toegeschreven aan een afname in de import van machines en 'overige' met respectievelijk 22,3% en 17,4%.

Figuur V.1 De internationale reserves en de importdekking 2022-IV - 2023-IV

Bron: Centrale Bank van Suriname.

¹ De gecorrigeerde importdekking wordt berekend door de brutowaarde van de IR te delen door de totale waarde van de niet-mijnbouwimporten.

Tabel V.1 De betalingsbalans 2022 - 4de kwartaal 2023
(in miljoenen US\$)

	2022		2023		
	IV	I*	II*	III*	IV
A. Lopende rekening	-49,3	62,9	-31,6	75,1	40,3
1. Saldo goederenrekening	174,3	197,6	134,1	207,7	236,0
Exporten	644,9	585,6	507,0	624,4	643,4
Importen	470,6	388,1	372,9	416,7	407,4
2. Saldo dienstenrekening	-123,7	-104,5	-108,2	-122,8	-124,1
Diensten: credit	41,3	41,1	40,7	44,6	47,1
Transport	8,3	6,6	7,2	6,6	9,4
Overige	33,0	34,5	33,5	38,0	37,7
Diensten: debet	164,9	145,7	148,8	167,4	171,1
Transport	43,4	31,2	25,9	32,6	31,0
Overige	121,6	114,4	123,0	134,9	140,2
3. Saldo primaire inkomens	-130,2	-57,2	-88,5	-48,2	-113,9
Credit	6,0	9,8	11,5	12,8	12,9
Debet	136,2	67,0	100,0	61,0	126,9
4. Saldo secundaire inkomens	30,3	27,1	31,0	38,5	42,3
Credit	49,6	47,1	48,9	52,6	58,7
Debet	19,4	20,0	17,9	14,1	16,4
B. Kapitaalrekening	0,0	0,0	0,0	1,0	0,0
Credit	0,0	0,0	0,0	1,0	0,0
Debet	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Totaal, Groep A plus Groep B	-49,3	62,9	-31,6	76,1	40,3
C. Financiële rekening, exclusief Groep E	-180,9	101,8	-70,3	8,6	-208,3
1. Directe investeringen	-68,7	-0,3	-18,5	90,7	-7,1
Activa	-17,5	7,3	1,2	7,0	-5,1
Passiva	51,2	7,6	19,7	-83,7	2,0
2. Beleggingen	-4,9	57,3	-16,7	16,6	-11,6
Activa	28,1	57,3	16,3	29,6	28,7
Aandelen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Effecten	28,1	57,3	16,3	29,6	28,7
Passiva	33,0	0,0	33,0	13,0	40,3
Aandelen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Effecten	33,0	0,0	33,0	13,0	40,3
3. Overig financieel verkeer	-107,4	44,7	-35,1	-98,7	-189,6
Activa	1,0	-44,3	-2,1	-38,5	23,7
Centrale Bank	0,2	0,2	-0,1	0,0	0,4
Depositonemende instellingen, exclusief de CBvS	-10,0	-38,7	18,2	23,6	59,6
Centrale overheid	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Overige sectoren	10,8	-5,8	-20,3	-62,0	-36,2
Passiva	108,4	-89,0	33,0	60,3	213,3
Centrale Bank	0,0	0,0	18,4	18,0	18,5
Depositonemende instellingen, exclusief de CBvS	9,4	-9,4	0,0	-0,8	5,3
Centrale overheid ⁽¹⁾	139,6	-1,4	29,7	54,4	235,2
Overige sectoren	-40,6	-78,3	-15,1	-11,3	-45,7
D. Statistische verschillen	13,7	35,7	-37,3	-46,4	-29,5
E. Financieringsitems	145,4	-3,2	1,4	21,1	219,1
Internationale reserves ⁽²⁾	145,4	-3,2	1,4	21,1	219,1
Memorandum item					
Herwaarderingsverschillen ⁽³⁾	20,0	-5,7	-96,0	-5,0	19,8

Bron: Centrale Bank van Suriname.

Noot: Het gearceerde vlak betreft projecties.

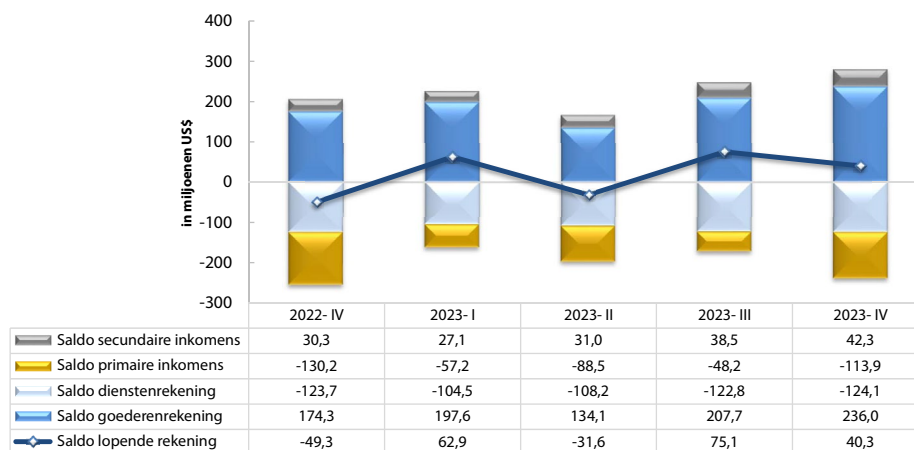
1 Data van SDMO

2 Exclusief Herwaarderingsverschillen.

3 Inclusief overige veranderingen en (de)monetisering van monetair goud.

* Herzien cijfers

Figuur V.2 De lopende rekening

Bron: Centrale Bank van Suriname.

De exporten waren afgenomen met 0,2%, oftewel US\$ 1,5 miljoen, wat hoofdzakelijk was veroorzaakt door de afgenomen mijnbouwexporten. De exportwaarde van mijnbouwproducten was verminderd met \$6,8 miljoen, wat overeenkwam met een daling van 1,2%. Deze werd veroorzaakt door een afname in de exportwaarde van olie, als gevolg van zowel een gemiddelde prijsdaling van 13,6% als een afname in het exportvolume van 7,7%. In tegenstelling tot olie was de goudexportwaarde gestegen met US\$ 8,8 miljoen, oftewel 1,7%, als gevolg van een stijging van de gemiddelde goudprijs met 16,7%, die de daling van het exportvolume met 12,8% overtrof.

Het tekort op de dienstenrekening was met 0,3% gestegen tot US\$ 124,1 miljoen. Deze stijging werd voornamelijk veroorzaakt door een toename van aangetrokken financiële diensten.

Het tekort van US\$ 130,2 op de primaire inkomensrekening was verminderd met US\$ 16,3 miljoen tot een bedrag van US\$ 113,9 miljoen, voornamelijk door een stijging van de ontvangsten enerzijds en een daling van de uitgaven anderzijds. De ontvangsten waren bovenal gestegen door een toename van rente-inkomsten. De Bank had als gevolg van haar beleggingen in het buitenland en de stijgende rentetarieven op de internationale geld- en kapitaalmarkt aan de stijging bijgedragen. De uitgaven waren gedaald door overmakingen als gevolg van de afgenomen overmakingen van dochterondernemingen naar hun moedermaatschappijen. Het overschot op de secundaire inkomensrekening was met 39,8% gestegen tot US\$ 42,3 miljoen. Dit was enerzijds het gevolg van verhoogde instromen en anderzijds verminderde uitstromen. Wat betreft de instromen, was er een toename van schenkingen geregistreerd voor zowel huishoudens, stichtingen als

religieuze instellingen. Deze hadden de verminderde ontvangen remittances overtroffen, met name uit de Verenigde Staten van Amerika en Frankrijk. Wat betreft de verstrekte remittances, waren de remittances naar China verminderd.

De vooruitzichten voor het eerste kwartaal van 2024 wijzen op een afname van het overschot op de lopende rekening. Deze afname zal voornamelijk het gevolg zijn van de daling van het overschot op de goederenrekening, gevolgd door de verdere stijging van het tekort op de primaire inkomensrekening. Het overschot op de goederenrekening zal afnemen als gevolg van enerzijds de stijging van de importen en anderzijds de daling van de exporten. De verslechtering van de primaire inkomensrekening zal voornamelijk komen door verhoogde rentebetalingen. Daarentegen zal de dienstenrekening een verbetering van het tekort vertonen als gevolg van een afname van aangetrokken diensten.

Het tekort op de financiële rekening was gestegen met 15,1% tot US\$ 208,3 miljoen (Figuur V.3), voornamelijk als gevolg van de ontwikkelingen bij het overige financiële verkeer, gevolgd door portfolio-investeringen en directe investeringen. In het vierde kwartaal van 2023 was een tekort van US\$ 189,6 miljoen op het overig financiële verkeer genoteerd in deze categorie. Dit tekort was voornamelijk veroorzaakt door een toename van de verplichtingen met US\$ 213,3 miljoen als gevolg van trekkingen van zowel de overheid als de Bank. De overheid had haar nettoschuld vergroot met US\$ 235,2 miljoen door trekkingen uit leningen, met name bij het IMF in het kader van de EFF vierde tranche en bij andere IFI's zoals de CDB, IADB en IsDB. Ook de Bank had haar nettoschuld met US\$ 18,5 miljoen vergroot, door trek-

kingen bij het IMF voor betalingsbalanssteun. De vorderingen zijn toegenomen met US\$ 23,7 miljoen doordat de algemene banken hun vorderingen met US\$ 59,6 miljoen hadden vergroot. Daarentegen had de private sector, met name Staatsolie en ZiJin, zijn vorderingen met US\$ 36,2 miljoen verkleind.

Het tekort op de portfolio-investeringen was gestegen met 138,3% tot US\$ 11,6 miljoen. Deze stijging werd verklaard door toegenomen verplichtingen als gevolg van de afwikkeling van achterstallige rentebetalingen door herstructurering van de Oppenheimerlening. Echter waren voornamelijk de vorderingen op beleggingen van de algemene banken ongewijzigd gebleven.

Het tekort op de directe investeringen was gedaald met 89,6% tot US\$ 7,1 miljoen. Deze daling werd verklaard door enerzijds de afgenomen vorderingen van US\$ 5,1 miljoen en anderzijds door de toegenomen verplichtingen van US\$ 2,1 miljoen. De afname van de vorderingen werd toegeschreven aan de daling van de vorderingen van Suralco, die de stijging van de vorderingen van NS had overtroffen. De toename van de verplichtingen was voornamelijk het gevolg van de stijging van herinvesteringen van NS en ZiJin, die de overmakingen van NS naar hun moedermaatschappijen had overtroffen.

Wat betreft de prognoses voor het eerste kwartaal van 2024 wordt verwacht dat de financiële rekening een tekort zal vertonen. Dit tekort wordt gevormd door de ontwikkelingen binnen de diverse deelrekeningen (Figuur V.3). Het tekort in directe investeringen wordt voornamelijk veroorzaakt door toegenomen herinvesteringen van dochterondernemingen. Het tekort in overig financieel verkeer zal toenemen door de opnames van leningen door de overheid en de Bank bij het

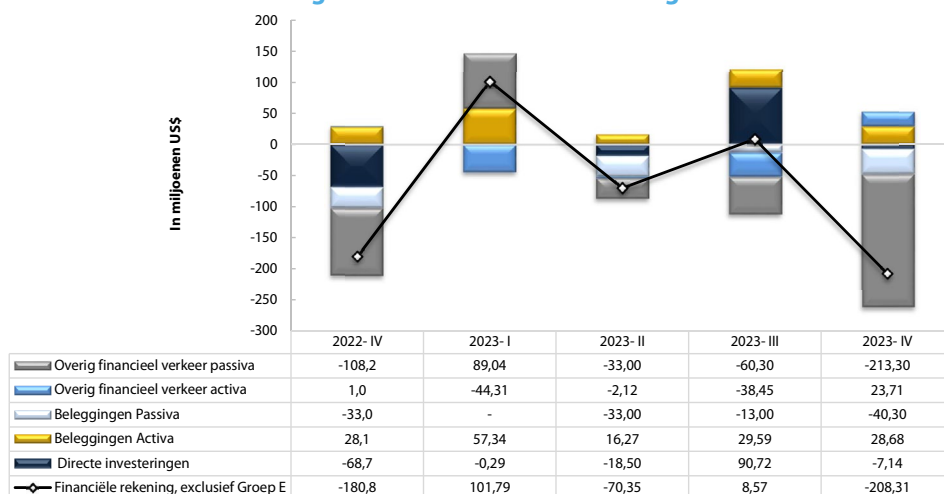
IMF als onderdeel van de EFF. Echter zal het overschot in portfolio-investeringen voornamelijk als gevolg van rentebetalingen ontstaan.

V.3 De wisselkoers

In het vierde kwartaal van 2023 kenmerkten de valutamarktontwikkelingen zich door een appreciatie van de Surinaamse dollar, een stijging van de aankoopomzetten en een daling van de verkoopomzetten ten opzichte van het derde kwartaal van 2023. De kwartaalgemiddelde US\$-verkoopkoersen van de Bank daalden met 1,9% tot SRD 37,48 voor bankpapier en 1,2% tot SRD 37,99 voor girale transacties (Tabel V.2). In de eurosfeer daalde de verkoopnotering van de Bank met 3,4% tot een gemiddelde van SRD 38,74 voor bankpapier en met 2,9% tot een gemiddelde van SRD 40,40 voor girale transacties. De appreciatie van de Surinaamse dollar is het gevolg van voornamelijk de effecten van het verkrappende monetaire beleid, het behoedzame fiscale beleid, de aanbodondersteuning op de valutamarkt middels de minerale ontvangsten van de Staat, de giralisering van cash vreemde valuta door de Bank ten behoeve van banken en de ruil van cash euro's naar cash US-dollars. Deze maatregelen resulteerden in vraag- en aanbodverhoudingen op de valutamarkt die beter op elkaar waren afgestemd.

In de US-dollarsfeer steeg de aankoopomzet in vergelijking met het derde kwartaal van 2023 met 1,3% tot US\$ 162,0 miljoen, terwijl de verkoopomzet daalde met 9,7% tot 169,7 miljoen (Figuur V.4). In de eurosfeer was een stijging van de aankoopomzet te constateren met 4,0% tot € 82,7 miljoen, terwijl voor de verkoopomzet een daling met 1,7% tot € 68,2 miljoen was genoteerd (Figuur V.5).

Figuur V.3 De financiële rekening

Bron: Centrale Bank van Suriname.
Noot: Het gearceerde vlak betreft projecties.

Tabel V.2 De kwartaal gemiddelde wisselkoersen

	2022				2023			
	III		IV		III		IV	
	Bankpapier	Wissels	Bankpapier	Wissels	Bankpapier	Wissels	Bankpapier	Wissels
SRD per USD:								
Centrale Bank* (verkoopkoers gemiddeld)	25,07	25,35	30,50	30,42	38,19	38,46	37,48	37,99
Parallelmarkt** (verkoopkoers gemiddeld)	25,33	26,24	30,78	31,48	38,28	38,82	37,56	38,16
Discrepanantie (%)	1,1	3,5	0,9	3,5	0,2	0,9	0,2	0,4
SRD per EUR:								
Centrale Bank (verkoopkoers gemiddeld)	24,71	25,42	29,80	30,89	40,11	41,61	38,74	40,40
Parallelmarkt (verkoopkoers gemiddeld)	24,94	n.b.	30,02		40,01	n.b.	38,80	
Discrepanantie (%)	0,9		0,7		-0,2		0,2	
USD per EUR:								
Referentiekopers ECB (gemiddeld)		1,01		1,02		1,09		1,08

Bron: Centrale Bank van Suriname en Europese Centrale Bank (ECB).

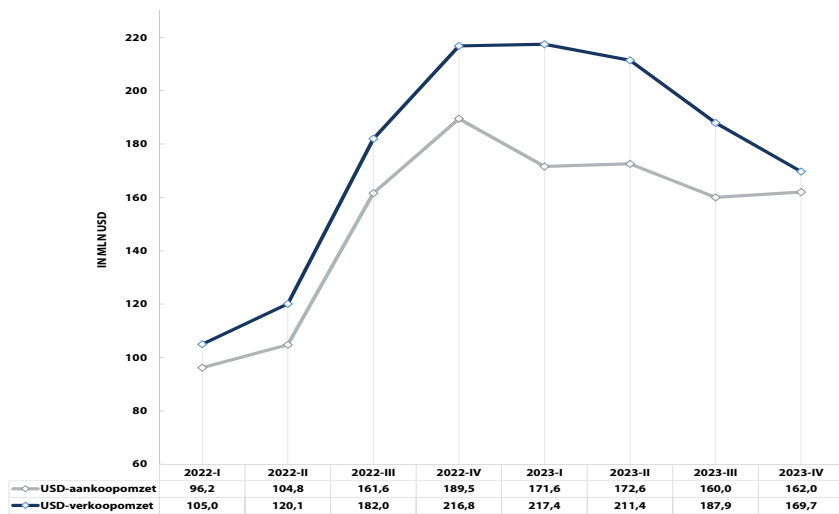
n.b. = niet beschikbaar.

* Vanaf 7 juni 2021 is een flexibel wisselkoersarrangement van toepassing en noteert de Bank gewogen wisselkoersen op basis van de gerapporteerde valutatransacties der banken en wisselkantoren (cambio's).

** Gemiddelde parallelkoersen die worden verzameld door de Bank op basis van waarnemingen van informatievoorschaffers met kennis van de valutamarkt.

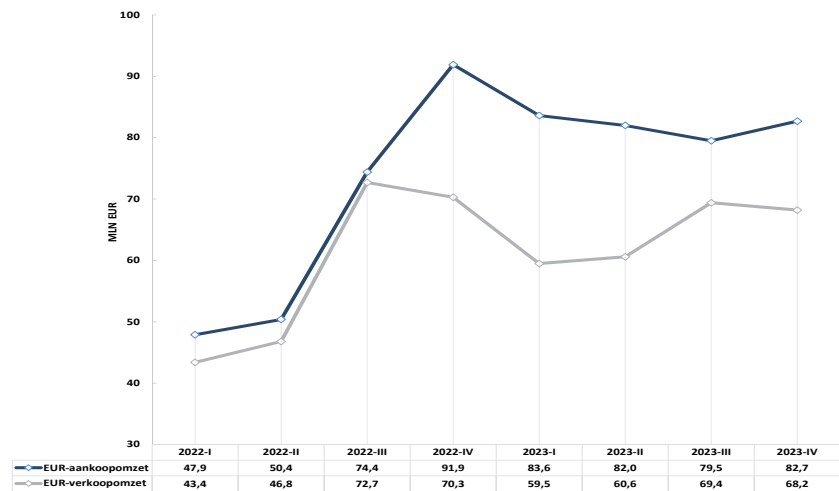
Transactievolumes op de parallelmarkt zijn niet bekend.

Figuur V.4 De totale USD-omzetten van de banken en de wisselkantoren

Bron: Centrale Bank van Suriname

Figuur V.5 De totale EUR-omzetten van de banken en de wisselkantoren

Bron: Centrale Bank van Suriname

6

Het toezicht op financiële instellingen

VI.1 Banken

VI.1.1 Algemeen

De bankensector in Suriname bestaat uit negen primaire en twee secundaire banken. De primaire banken maken voor 99,1% deel uit van de totale bankensector. Derhalve wordt bij de financiële analyses de nadruk gelegd op de primaire banken, waarbij een onderscheid wordt gemaakt in vier systeem-banken, namelijk (i) De Surinaamsche Bank N.V., (ii) de Republic Bank (Suriname) N.V., (iii) de Hakrinbank N.V. en (iv) de Finabank en vijf niet-systeem banken, namelijk (v) de Surinaamse Volkskredietbank incl. de Landbouwbank N.V., (vi) de Surinaamse Postspaarbank, (vii) de Surichange Bank N.V., (viii) de Coöperatieve Spaar- en Kredietbank Godo U.A. en (ix) Finatrust, De Trustbank N.V. De secundaire banken zijn (i) de Nationale Ontwikkelingsbank N.V. en (ii) de Southern Commercial Bank N.V.

IMF-programma

Als onderdeel van het IMF-programma in het kader van de Extended Fund Facility (EFF) zijn zeven structurele benchmarks voor het banktoezicht vastgesteld. De Wet Toezicht Bank- en Kredietwezen 2023 en de Wet Herstel en Afwikkeling Kredietinstellingen 2023 zijn op 5

De opgevraagde en ontvangen herkapitalisatieplannen

evuew (AQR) zijn in het vierde kwartaal door de Bank goedgekeurd.

Aanwijzingen

De Bank is bevoegd een kredietinstelling die de prudentiële richtlijnen niet naleeft of waarvan de liquiditeit of de solvabiliteit te wensen overlaat, een bepaalde gedragslijn voor te schrijven om de nodige maatregelen te treffen. De aanwijzingen ten aanzien van vier banken zijn per ultimo december (nog) van kracht.

Aanscherping van het toezichtkader

In 2023 is verder aandacht besteed aan aanscherping van wettelijke en regelgevende standaarden. De Richtlijn AML/CFT van 2016 is nader aangepast aan internationale standaarden en best practices. Het IMF Legal Departement heeft relevante documenten inzake AML/CFT, waaronder ook de Richtlijn AML/CFT gereviewd en becommentarieerd. Het streven is om de herziene Richtlijn AML/CTF 1e kwartaal 2024 uit te vaardigen.

Geschiktheids- en integriteitstoetsing

Door de uitvaardiging van de Wet Toezicht Bank- en Kredietwezen 2023 zal naast de geschiktheidstoetsing van bestuurders, interne toezichthouders en gekwalificeerde aandeelhouders van kredietinstellingen vanaf 2024 deze ook van toepassing zijn op personen en/of functionarissen die invloed uitoefenen op het risicoprofiel van banken. Hier valt onder andere te denken aan functionarissen op het gebied van audit, risicomanaagement en compliance. Per ultimo december zijn in totaal negentien directieleden en achttien raadsleden (toezichtsorgaan) van de banken door de Bank goedgekeurd.

On-site inspecties

In de periode oktober tot en met december zijn er geen on-site inspecties uitgevoerd.

Off-site monitoring

De verhoogde off-site monitoring van banken door middel van aanvullende rapportages over de Liquidity Coverage Ratio (LCR), de netto open vreemdevalutapositie, de kredietclassificatie en voorzieningen en de grote posten werd in 2023 voortgezet. Deze zogenoemde 'enhanced' rapportages waaronder de geprojecteerde balans, de winst- en verliesrekening, risicodragende activa, interconnectedness, financieringsstructuur, stresstests, liquiditeitsbudget en -realisatie, kredietruimteberekening, liquide middelen en deposito's zijn gecontinueerd.

Balanstotaal

Het gecombineerde balanstotaal van de primaire banken (Tabel VI.1) stijgt in december ten opzichte van september 2023 met SRD 996,2 miljoen. De gemiddelde balansgroei vanaf januari tot en met december bedraagt 1,8%. Per december blijft het balansaandeel van de systeembanken in relatie tot het gecombineerde balanstotaal van de primaire banken stabiel op 86%, waarvan de twee grootste systeembanken tezamen SRD 53,5 miljard oftewel 53,6% uitmaakt van het gecombineerde balanstotaal van de primaire banken. Het aandeel van de niet-systeembanken bedraagt in december 13,7%.

Solvabiliteit

De gecombineerde Capital Adequacy Ratio (CAR) van de primaire banken stijgt met 1,2 procentpunt (pp) en ligt met 10,3 pp boven de norm van 10% (Tabel VI.2). De gemiddelde gecombineerde CAR voor het boekjaar 2023 bedroeg 16,1% en de gemiddelde Tier 1 ratio 18,4%.

VI.1.2 Ontwikkeling financiële gegevens Liquiditeit

Na een verbetering in juni vertoont de gecombineerde liquiditeitsratio in het vierde kwartaal wederom een dalende trend. In het vierde kwartaal vertoont deze

ratio een daling van 4 pp, maar is wel boven de norm van 100%. Overige informatie per december is als volgt:

- Bij drie systeembanken ligt de liquiditeitsratio onder de norm van 100%.
- Alle niet-systeembanken voldoen aan de norm van 100%.
- 76,8% van de totale liquide middelen van de primaire banken bestaat uit vreemde valuta.
- Schatkistpapier, kasreservegelden en beleggingen in het kader van openmarktoperaties van de Bank (OMO-beleggingen oftewel termijndeposito's bij de Bank) worden vooralsnog als 100% liquide meegenomen bij de toetsing van de liquiditeit.

Winstgevendheid

De gecombineerde Return On Assets (ROA) stijgt in december ten opzichte van september met 0,3 pp naar 2,7%, hetgeen een verbetering van de winstgevendheid bij banken aanduidt. Deze verbetering is onder andere veroorzaakt door enerzijds de toename van de omzet en anderzijds het efficiënter gebruik van de middelen. Het gecombineerde nettoresultaat bestaat voor een groot deel uit het positief nettoresultaat SRD 1,41 miljard van de systeembanken oftewel 94,5% van het gecombineerde nettoresultaat. De gecombineerde nettowinst bij de niet-systeembanken vertoont een significante stijging van SRD 24,4 miljoen.

Tabel VI.1 Gecombineerde balans van de primaire banken
(in duizenden SRD)

	Jul-23		Aug-23		Sep-23		Okt-23		Nov-23		Dec-23	
	Bedrag	%	Bedrag	%	Bedrag	%	Bedrag	%	Bedrag	%	Bedrag	%
ACTIVA												
Liquide middelen	52.811.561	52,9	52.472.164	53,5	53.173.657	53,7	52.633.585	53,2	52.802.245	52,8	53.506.608	53,6
Bankiers in binnen- en buitenland	7.754.978	7,8	9.142.684	9,3	9.459.345	9,5	9.954.466	10,1	10.926.393	10,9	10.885.225	10,9
Kredietverlening ¹⁾	26.885.964	26,9	26.592.120	27,1	26.973.739	27,2	27.077.406	27,4	26.818.703	26,8	26.300.624	26,3
Overige activa	12.406.894	12,4	9.851.167	10,0	9.459.474	9,5	9.218.737	9,3	9.515.118	9,5	9.223.033	9,2
Balanstotaal	99.859.397	100,0	98.058.134	100,0	99.066.216	100,0	98.884.194	100,0	100.062.459	100,0	99.915.491	100,0
PASSIVA												
Op termijn toevertrouwde gelden ²⁾	31.277.089	31,3	30.618.874	31,2	30.266.341	30,6	29.679.146	30,0	30.001.451	30,0	29.271.376	29,3
Korte schulden ²⁾	50.096.592	50,2	49.252.956	50,2	49.839.768	50,3	50.336.742	50,9	50.861.601	50,8	52.139.643	52,2
Bankiers in binnen- en buitenland	1.711.217	1,7	1.914.673	2,0	1.895.774	1,9	1.908.079	1,9	1.856.706	1,9	1.728.936	1,7
Overige passiva	9.558.859	9,6	9.292.556	9,5	10.012.619	10,1	9.844.420	10,0	10.005.919	10,0	9.053.016	9,1
Nettoresultaat	945.668	0,9	1.034.962	1,1	1.017.443	1,0	1.115.716	1,1	1.284.474	1,3	1.492.343	1,5
Eigen vermogen	6.269.971	6,3	5.944.113	6,1	6.034.272	6,1	6.000.093	6,1	6.052.310	6,0	6.230.179	6,2
Balanstotaal	99.859.397	100,0	98.058.135	100,0	99.066.216	100,0	98.884.195	100,0	100.062.460	100,0	100.062.460	100,0

Bron: Centrale Bank van Suriname.

¹⁾ kredietverlening in vreemde valuta aan ingezetenen inbegrepen.

²⁾ Op termijn toevertrouwde gelden en korte schulden in vreemde valuta inbegrepen.

Tabel VI.2 Financiële indicatoren van banken
(in procenten)

	2023					
	Jul Totaal	Aug Totaal	Sep Totaal	Okt Totaal	Nov Totaal	Dec Totaal
Nummer						
Banken	9	9	9	9	9	9
Solvabiliteit						
CAR	17,4	18,4	18,7	18,9	19,1	20,3
Tier-1	15,5	16,4	16,7	16,9	17,2	18,4
Toetsingsvermogen t.o.v. balanstotaal	7,0	7,1	7,1	7,2	7,3	7,7
Asset compositie						
Sectorale distributie binnen de totale kredietverlening						
Agrarische sector	3,3	3,5	3,4	3,5	3,1	3,2
Industrie	11,4	11,2	11,0	11,5	11,8	11,5
Handel	18,6	18,2	17,8	17,2	17,4	17,7
Woningbouw	6,7	7,1	6,9	6,8	6,9	7,1
Overige	60,0	60,0	61,0	61,1	60,8	60,4
Asset quality						
Kredietverlening in VV t.o.v. totale kredietverlening	61,6	61,2	61,5	61,0	61,7	60,3
Bruto NPL's (*)	14,9	14,9	14,3	14,0	13,9	13,0
NPLs net t.o.v. toetsingsvermogen	44,5	42,8	40,6	39,9	37,8	33,7
Grote posten (*)	129,3	113,4	113,5	115,6	106,0	95,2
Winstgevendheid						
ROA (*)	1,7	1,9	2,0	2,2	2,4	2,7
ROE (*)	23,9	26,8	27,4	29,9	33,0	36,5
Rentemarge t.o.v. totale baten (*)	63,8	64,8	66,2	67,0	67,3	67,0
Overige lasten t.o.v. totale baten (*)	61,4	61,8	65,3	65,7	65,1	63,9
Personeelskosten t.o.v. overige lasten	38,5	39,2	38,7	38,9	39,3	40,1
Trading and fee baten t.o.v. totale baten	34,7	34,1	32,7	31,9	31,5	32,2
Spreiding tussen leningen en depositorentes	8,1	8,3	8,3	8,5	8,7	8,5
Liquiditeit						
Liquide middelen t.o.v. totale activa (*)	52,9	53,5	53,7	53,2	52,8	53,6
Liquide middelen t.o.v. totale kortlopende schulden (*)	105,4	106,5	106,7	104,6	103,8	102,6
Vreemdevalutaverplichtingen t.o.v. totale	75,4	75,3	75,2	74,6	74,7	73,3
Nettopositie in vreemdevaluta t.o.v. kapitaal	22,0	20,9	16,6	20,2	19,7	20,6

Bron: Centrale Bank van Suriname.

(*) Opgenomen in de 'kernset' van indicatoren voor financiële soliditeit zoals vastgesteld door de directie van het IMF.

Non-performing loans

De gecombineerde non-performing loans ratio (NPL-ratio) verbetert ten opzichte van september verder met 1,3 pp naar 13% in december. De gecombineerde NPL-ratio blijft echter bijkans driemaal hoger dan de gehanteerde norm van 5%. Per december voldoen vier banken, waaronder twee systeembanken en twee niet-systeembanken, aan de norm van 5%.

Netto open vreemdevalutapositie

De gecombineerde netto open vreemdevalutapositie (NOP) is in december ten opzichte van september met 3,9 pp gedaald naar 20,6% en ligt hiermee boven de norm van 20% zoals opgenomen in de Richtlijn Open Vreemde Valutapositie. De stelselmatige daling van de NOP in de USD-sfeer, welke vanaf april was te merken, slaat per oktober om in een stijging van 3,0 pp. In december ten opzichte van september vertoont deze ratio een verdere stijging van 4,0 pp en blijft met 15,4% boven de limiet van 10%. In de EUR-sfeer wordt op sectorniveau wel voldaan aan de norm van 10%, terwijl in de USD-sfeer de overschrijding vanaf april structureel is. Verminderde vraag naar vreemde valuta en de

verplichte aankopen van retentiemiddelen liggen hieraan ten grondslag.

VI.2 Geldtransactiekantoren

VI.2.1 Algemeen

Conform artikel 1 onder b van de Wet Toezicht Geldtransactiekantoren 2012 wordt met een geldtransactiekantoor bedoeld een wisselkantoor of een geldovermakingskantoor.

VI.2.2 Wisselkantoren

VI.2.1 Algemeen

Per ultimo december stonden 17 wisselkantoren onder toezicht van de Bank.

Vergunning

De vergunning van een wisselkantoor moet elke drie jaar worden verlengd. Volgens de Wet Toezicht Geldtransactiekantoren 2012 kan de Bank overgaan tot behandeling van een aanvraag indien de vereiste documentatie met betrekking tot de aanvraag volledig is. In het vierde kwartaal heeft de Bank twee aanvragen in behandeling genomen, waarvan een aanvraag betrekking heeft op een nieuwe instelling.

On-site inspecties

De Bank heeft in het vierde kwartaal bij twee wisselkantoren een on-site inspectie uitgevoerd. Bij beide on-site inspecties zijn er significante tekortkomingen geconstateerd met betrekking tot onder andere corporate governance, de administratieve organisatie en de interne controle (AO)/IC). Na ontvangst van de inspectieverslagen dienen de wisselkantoren op basis van de geconstateerde tekortkomingen een plan van aanpak op te stellen. Het plan van aanpak dient een grondige analyse van de geconstateerde tekortkomingen te bevatten. Rapportage aan de Bank van de resultaten van het uitgevoerde plan dient per kwartaal te geschieden.

Wet- en regelgeving

Wijzigingsvoorstellen ten aanzien van de Wet Toezicht Geldtransactiekantoren 2012 zijn voorbereid. De conceptwet zal ter becommentariëring in 2024 verstuurd worden naar de sector. De richtlijnen met betrekking tot integriteit, deugdelijk bestuur en interne controle zijn reeds in concept gereed.

Toetsingsgesprekken

In 2023 zijn met betrekking tot de beoordeling voor geschiktheid en integriteit van voorgedragen bestuurs- en raadsleden bij wisselkantoren toetsingsgesprekken geïntroduceerd. Het is van eminent belang dat bestuurs- en raadsleden kennis hebben van onder andere wet- en regelgeving. De Bank heeft in het vierde kwartaal twee aanvragen in behandeling genomen met betrekking tot de benoeming van raadsleden, waarvan één is goedgekeurd.

Sectorale risicoanalyse wisselkantoren

In het kader van het National Risk Assessment 2.0 (NRA 2.0) van Suriname is in het vierde kwartaal gestart met de sectorale risicoanalyse (SRA), waarbij de Wereldbank-'tool' is gebruikt. Het rapport van de SRA moet uiterlijk in het eerste kwartaal van 2024 gereed zijn.

VI.2.3 Geldovermakingskantoren Algemeen

In het vierde kwartaal stonden zes geldovermakingskantoren onder toezicht van de Bank.

Vergunning

De vergunningen van geldovermakingskantoren moeten elke drie jaar worden verlengd na een positieve beoordeling. In het vierde kwartaal zijn de vergunningsaanvragen van vier geldovermakingskantoren in behandeling bij de Bank.

Jaarrekeningen

Conform artikel 24 lid 1 van de Wet Toezicht Geldtransactiekantoren 2012 is ieder geldtransactiekantoor verplicht jaarlijks een jaarrekening in te dienen bij de Bank, overeenkomstig voorgeschreven regels. Naar aanleiding van geconstateerde tekortkomingen is bij één geldovermakingskantoor het toezicht geïntensiveerd.

On-site inspecties

In het vierde kwartaal hebben er geen onsite inspecties plaatsgevonden bij de geldovermakingskantoren. De status van het in het derde kwartaal onder verhoogd toezicht van de Bank geplaatste geldovermakingskantoor is ongewijzigd. Met dit bedrijf werd maandelijks overleg gepleegd om onder andere de geconstateerde tekortkomingen weg te werken.

VI.3 Verzekeringsmaatschappijen

VI.3.1 Algemeen

Aan het einde van het vierde kwartaal waren er twaalf verzekeringsmaatschappijen (zes schade-, vier levens- en twee uitvaartverzekeringsmaatschappijen) en een houdstermaatschappij onder het toezicht van de Bank.

In het vierde kwartaal is conform de richtlijn Geschiktheid van Bestuurders, Commissarissen en Gekwalificeerde Deelnemers bij verzekeraars van 10 maart 2021 een aanvraag voor de goedkeuring van de benoeming van een directielid ontvangen die nog in behandeling is.

Ter verbetering en bevordering van het verzekerings-toezicht wordt doorgaans deelgenomen aan trainingen, workshops en webinars van verschillende internationale organisaties, met name: de International Association of Insurance Supervisors (IAIS), de Caribbean Association of Insurance Regulators (CAIR), de Caribbean Regional Technical Assistance Centre (CARTAC), De Nederlandse Bank (DNB), de Access to Insurance Initiative (A2ii) en de Financial Stability Institute (FSI). Op aanvraag van de Bank kan tevens technische assistentie aan de afdeling worden aangeboden door CARTAC of DNB.

VI.3.2 Ontwikkeling financiële gegevens

De financiële cijfers van de twee uitvaartverzekeringsmaatschappijen, een schade- en een levensverzekeringsmaatschappij worden buiten beschouwing gelaten, vanwege het niet beschikbaar zijn van hun data.

In het vierde kwartaal bedroeg het gecombineerde balanstotaal van de drie levensverzekeringsmaatschappijen SRD 11,0 miljard, terwijl de nettowinst neerkwam

op SRD 255,6 miljoen (Tabel VI.3). Het balanstotaal en het nettoresultaat zijn in het vierde kwartaal elk met 0,5% gestegen in vergelijking met het derde kwartaal. De vijf schadeverzekeringsmaatschappijen hadden een gecombineerd balanstotaal van SRD 6,3 miljard en een nettowinst van SRD 152,5 miljoen (Tabel VI.4). Het balanstotaal van de schadeverzekeringsmaatschappijen vertoonde in het vierde kwartaal ten opzichte van het derde kwartaal een toename van 2,8%, terwijl het nettoresultaat in het vierde kwartaal met 57,4% afnam. De

afname van het nettoresultaat is voornamelijk te wijten aan het negatief verzekeringstechnisch resultaat in het betreffende kwartaal, doordat de netto verdiende premies in het vierde kwartaal niet voldoende waren om de totale uitkeringen en de bedrijfskosten te dekken.

VI.3.3 Financiële indicatoren

De financiële indicatoren (Tabellen VI.5 en VI.6) zijn op basis van de vijf componenten verdeeld, namelijk kapitaal, kwaliteit van de activa, herverzekeringen, opbrengsten en inkomsten en liquiditeit.

Tabel VI.3 Gecombineerde balans en winst- en verliesrekening van de levensverzekeringsmaatschappijen
(in duizenden SRD)

Balans	1e kw 2023	2e kw 2023	3e kw 2023	4e kw 2023	Winst- en verliesrekening	1e kw 2023	2e kw 2023	3e kw 2023	4e kw 2023
ACTIVA					Netto verdiende premies	166.742	354.486	571.121	580.783
Kas en Bank (liquide middelen)	459.050	225.885	368.879	366.458	Verzekeringstechnische kosten	287.267	548.887	837.737	848.241
Beleggingen:					Overige kosten	36.054	70.136	101.375	102.875
Hypotheken	224.396	263.603	298.339	299.628	Verzekeringstechnisch resultaat	-156.579	-264.537	-367.991	-370.333
Termijndeposito's	770.184	680.250	750.360	740.360	Beleggingsinkomsten	193.656	320.934	434.331	437.310
Effecten	5.407.175	5.709.423	5.934.963	5.934.418	Overige inkomsten	83.296	158.175	200.752	202.261
Overige beleggingen	2.737.957	2.926.865	3.007.810	2.995.841	Resultaat vóór Belasting	120.374	214.572	267.092	269.238
Overige activa	499.603	664.643	562.710	645.761	Belasting	10.776	11.244	12.904	13.676
Totaal	10.098.365	10.470.669	10.923.061	10.982.466	Nettoresultaat	109.598	203.328	254.188	255.562
PASSIVA									
Eigen Vermogen	755.906	909.910	961.328	1.071.331					
Technische voorziening	8.691.314	9.144.896	9.477.449	9.386.688					
Overige verplichtingen	651.145	415.863	484.284	524.447					
Totaal	10.098.365	10.470.669	10.923.061	10.982.466					

Bron: Centrale Bank van Suriname

Tabel VI.4 Gecombineerde balans en winst- en verliesrekening van de schadeverzekeringsmaatschappijen
(in duizenden SRD)

Balans	1e kw 2023	2e kw 2023	3e kw 2023	4e kw 2023	Winst- en verliesrekening	1e kw 2023	2e kw 2023	3e kw 2023	4e kw 2023
Kas en Bank (liquide middelen)	652.474	668.504	666.532	634.728	Netto verdiende premies	571.984	1.174.414	1.714.763	1.688.130
Beleggingen:					Verzekeringstechnische kosten	545.241	1.082.523	1.692.265	1.967.984
Hypotheken	119.925	109.189	160.071	164.301	Verzekeringstechnisch resultaat	26.743	91.891	22.498	-279.854
Termijndeposito's	667.884	892.347	1.149.076	1.006.053	Beleggingsinkomsten	88.474	184.326	278.009	269.932
Effecten	660.373	642.815	652.507	719.896	Overige inkomsten	52.709	78.636	122.841	160.581
Overige beleggingen	1.306.022	1.396.095	1.406.214	1.410.835	Resultaat vóór Belasting	167.925	354.852	423.348	150.659
Overige activa	1.803.088	2.116.100	2.137.355	2.408.408	Belasting	49.131	62.901	65.259	-1.862
Totale Activa	5.209.766	5.825.050	6.171.755	6.344.221	Nettoresultaat	118.794	291.952	358.089	152.521
Eigen Vermogen	2.452.038	2.526.762	2.650.154	2.347.882					
Technische voorziening	1.409.892	1.608.863	1.651.890	2.022.478					
Overige verplichtingen	1.347.836	1.689.425	1.869.711	1.973.861					
Totale Passiva	5.209.766	5.825.050	6.171.755	6.344.221					

Bron: Centrale Bank van Suriname

Tabel VI.5 Financiële indicatoren van de levensverzekeringsmaatschappijen
(in procenten)

	2023			
	1e kw	2e kw	3e kw	4e kw
Kapitaal				
Beschikbaar kapitaal/vereist kapitaal (norm >100)	180,1	181,1	208,8	232,9
Netto premie-inkomen/verplicht kapitaal	22,3	22,9	59,9	54,6
Kapitaal/totale activa	7,4	7,4	8,7	9,7
Kapitaal/technische voorzieningen	8,6	8,7	10,1	11,3
Kwaliteit van de activa				
(Onroerende goederen + niet genoteerde beurs aandelen + debiteuren)/totale activa	6,2	6,4	6,5	7,1
Herverzekeringen				
Netto premie/(brutopremie)	99,0	99,0	99,0	99,0
Opbrengsten en inkomsten				
Rendement op het eigen vermogen	14,5	15,0	26,4	23,9
Rendement van de activa	1,1	1,1	2,3	2,3
Beleggingsinkomsten/totale beleggingen	2,0	1,9	4,2	4,2
Liquiditeit				
Liquide activa/totale verplichtingen	14,0	13,2	11,8	11,7

Bron: Centrale Bank van Suriname

Levensverzekeringsmaatschappijen

Gelet op de hoogte van de ratio's liepen de levensverzekeringsmaatschappijen in het vierde kwartaal geen financiële risico's (Tabel VI.5). Zij beschikten over voldoende kapitaal en de overige risico's worden laag ingeschat.

Schadeverzekeringsmaatschappijen

Zoals reeds eerder is aangegeven, hebben de schadeverzekeringsmaatschappijen een technisch verlies geleden in het vierde kwartaal (Tabel VI.6), hetgeen tot uitdrukking komt in de combined ratio van 116,6%. Desondanks maakten de schadeverzekeringsmaatschappijen door de beleggingsinkomsten en overige inkomsten een winst van SRD 152,5 miljoen. Hoewel de ratio's, die een weergave zijn van de toereikendheid van het kapitaal, een verslechtering vertoonden in het vierde kwartaal, beschikten de schadeverzekeringsmaatschappijen toch nog over meer kapitaal dan vereist door de toezichthouder. Ook de liquiditeitsratio verslechterde in het vierde kwartaal t.o.v. het derde kwartaal en daalde van 59,5% naar 46,8%. De totale verplichtingen namen toe met 13,5%.

VI.4 Pensioen- en voorzieningsfondsen

VI.4.1 Algemeen

In het vierde kwartaal waren er 43 pensioenfondsen en vijf voorzieningsfondsen onder toezicht van de Bank. Van de pensioenfondsen en voorzieningsfondsen

(voortaan aangeduid als instellingen) waren 31 pensioenfondsen en één voorzieningsfonds operationeel. In het kader van voorgenomen bestuurswijzigingen bij pensioenfondsen waren op basis van de Richtlijn met betrekking tot vereisten voor bestuursleden op het gebied van integriteit en deskundigheid beschikkingen verstrekt aan twee bestuurders. In het kader van de sectorale risicoanalyse als onderdeel van het integriteitstoezicht was er een virtuele workshop inzake de Wereldbank-'tool' die gehanteerd wordt voor de uitvoering van deze analyse. Per ultimo december zijn er geen maatregelen op basis van de Wet Pensioenfondsen en Voorzieningsfondsen aan instellingen opgelegd, terwijl twee aanwijzingen aan twee pensioenfondsen nog van kracht waren. Er was een aanvang gemaakt met het systematisch opheffen van de niet-operationele instellingen.

Slechts de data van de operationele instellingen, met uitzondering van het ambtenarenpensioenfonds, zijn opgenomen. De data van het operationele voorzieningsfonds worden buiten beschouwing gelaten omdat artikel 31 lid 2 van de Wet Pensioenfondsen en Voorzieningsfondsen de publicatie van data van individuele instellingen niet toelaat.

In het vierde kwartaal is er één on-site inspectie uitgevoerd. De inspectie was gericht op bedrijfseconomische aspecten en de integriteit.

Tabel VI.6 Financiële indicatoren van schadeverzekeringsmaatschappijen
(in procenten)

	2023			
	1e kw	2e kw	3e kw	4e kw
Kapitaal				
Beschikbaar kapitaal/vereist kapitaal (norm > 100)	1.301,8	782,4	611,3	422,7
Netto premie-inkomen/verplicht kapitaal	41,3	71,0	89,8	125,2
Kapitaal/totale activa	34,9	32,5	32,2	27,6
kapitaal/technische voorzieningen	128,9	117,5	101,5	86,5
Kwaliteit van de activa				
(Onroerende goederen + niet genoteerde beurs aandelen + debiteuren)/totale activa	43,5	45,0	34,8	46,5
Herverzekeringen				
Netto verdiende premie/brutopremie	77,1	78,8	69,4	78,0
Opbrengsten en inkomsten				
Rendement op het eigen vermogen	4,8	11,6	12,1	6,5
Rendement van de activa	2,3	5,0	4,9	2,4
Beleggingsinkomsten/totale beleggingen	2,6	5,0	8,1	6,9
Combined ratio* (norm < 100%)	109,4	92,2	116,8	116,5
Loss ratio** (norm < 100%)	78,0	62,2	75,2	78,3
Expense ratio*** (norm < 100%)	31,4	29,9	41,7	38,2
Liquiditeit				
Liquide activa/totale verplichtingen	56,5	54,6	59,5	46,8

Bron: Centrale Bank van Suriname.

*Combined ratio = loss ratio + expense ratio.

**Loss ratio = (uitkeringen + de overige verzekeringstechnische kosten)/ netto premie-inkomen

***Expense ratio = operationele kosten/netto premie-inkomen.

VI.4.2 Ontwikkeling financiële gegevens

In het vierde kwartaal bedraagt het balanstotaal van de operationele pensioenfondsen SRD 13,5 miljard (Figuur VI.1) hetgeen 15,7% uitmaakt van het bruto binnenlandsproduct (bbp). Van de totale activa is 89,8% belegd.

Pensioenfondsen hebben zich in het algemeen ingedekt tegen het inflatierisico middels het aanhouden van activa die een positieve correlatie hebben met inflatie. De dekkingsgraad die doorslaggevend is bij de beoordeling van de financiële positie van een pensioenfonds wordt bepaald door de risico gewogen activa te vergelijken met de voorziening pensioenverplichting. De norm is gesteld op 100%.

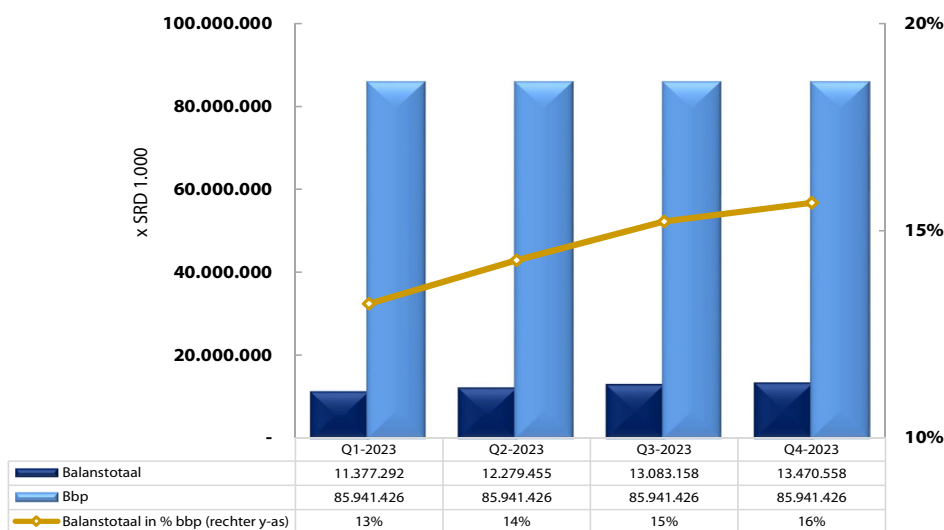
De afname van de gecombineerde dekkingsgraad in het vierde kwartaal ten opzichte van het derde kwartaal (Tabel VI.7) kan worden toegeschreven aan de toename

van de voorziening voor pensioenverplichtingen. De toename van de voorziening voor pensioenverplichtingen vloeit voort uit onder andere de actualisering van de data en de aanpassing van de pensioengrondslagen.

De beleggingsopbrengsten worden onderscheiden in directe en indirecte opbrengsten. De directe beleggingsopbrengsten bedragen in het vierde kwartaal SRD 464,9 miljoen oftewel 34,5% van de totale beleggingsopbrengsten (Figuur VI.2). De directe beleggingsopbrengsten worden voornamelijk verkregen uit onroerend goed, hypotheken en obligaties.

De indirecte beleggingsopbrengsten bedragen SRD 931,5 miljoen oftewel 65,5% van de totale beleggingsopbrengsten. De indirecte beleggingsopbrengsten worden voornamelijk toegeschreven aan de stijging van de wisselkoers van de Amerikaanse dollar en de euro ten opzichte van de Surinaamse dollar.

Figuur VI.1 Balanstotaal van de pensioenfondsen

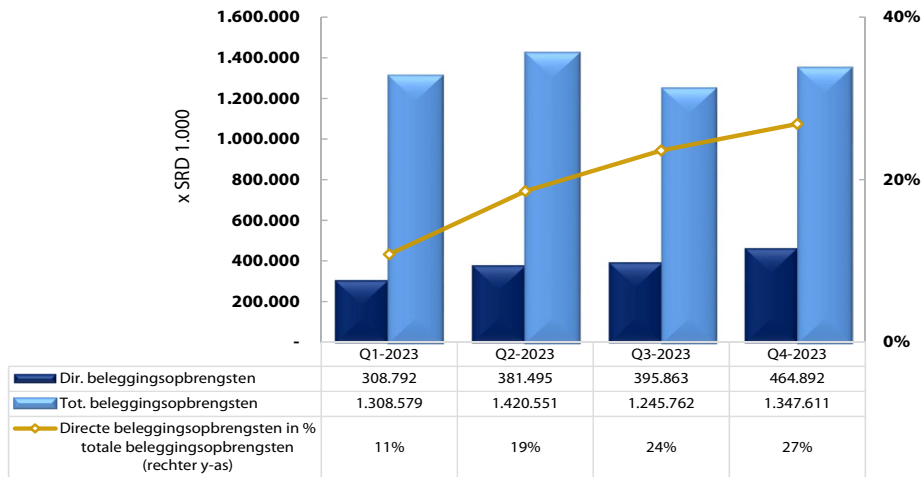
Bron: Centrale Bank van Suriname.

Tabel VI.7 Financiële indicatoren van pensioenfondsen
(in procenten)

	2023			
	1e kw	2e kw	3e kw	4e kw
Solvabiliteit				
Dekkingsgraad	122,7	123,3	122,0	115,4
Rendement				
Beleggingsopbrengsten/balanstotaal	11,1	11,1	9,3	10,0
Beleggingsopbrengsten/totale beleggingen	12,7	13,0	10,3	11,1
Liquiditeit				
Pensioenuitkeringen/premiebijdragen	54,6	52,4	48,4	47,9

Bron: Centrale Bank van Suriname.

Figuur VI.2 Directe beleggingsopbrengsten ten opzichte van de totale opbrengsten

Bron: Centrale Bank van Suriname.

VI.5 Spaarinstellingen

VI.5.1 Algemeen

Deze paragraaf beperkt zich tot het toezicht op de coöperatieve sector, waarbij effectief toezicht wordt uitgeoefend op tien spaarinstellingen.

Prudentieel toezicht

De richtlijnen in het kader van het prudentieel toezicht zijn herzien en uitgebreid en in april 2023 geïmplementeerd. Hierna is de monitoringsfase geleidelijk van start gegaan. In dat kader zijn vier instellingen, die conform de herziene- en nieuwe richtlijnen hebben gerapporteerd, afzonderlijk uitgenodigd voor een bespreking betreffende de nieuwe rapportagestaten. Deze instellingen zijn wederom in de gelegenheid gesteld feedback te geven. De rapportagestaten zijn op basis van gepleegde sessies aangepast.

Voorts zijn er in het vierde kwartaal twee on-site inspecties uitgevoerd om te toetsen in hoeverre de herziene en nieuwe richtlijnen zijn geïmplementeerd. Tevens zijn er ten aanzien van de twee in het derde kwartaal uitgevoerde on-site inspecties eindbesprekingen gehouden in het vierde kwartaal.

Integriteitstoezicht

De Bank is doende het integriteitstoezicht in te richten. Deze vorm van toezicht wordt onderverdeeld in corporate governance en anti-money laundering en de bestrijding van terrorismefinanciering.

Corporate governance

In het kader van het verder inrichten van het integriteitstoezicht zijn een aanvraagformulier en de instructie ter zake ten behoeve van directieleden, het bestuur en het intern toezichthoudend orgaan aangepast. Daarnaast dienen de richtlijnen en de corporate governance

code nog opgesteld te worden. In het vierde kwartaal zijn aan drie instellingen veertien Verklaringen van Geen Bezwaar verstrekt voor het bekleden van functies binnen het bestuur en het toezichthoudend orgaan. Van de veertien verklaringen die verstrekt zijn, betreft één een herbenoeming in het bestuur.

Anti-money laundering en de bestrijding van terrorismefinanciering

Op basis van de Anti-money laundering en de richtlijn voor de bestrijding van terrorismefinanciering (AML/CTF) bestemd voor de bankensector is een vereenvoudigde richtlijn ten behoeve van spaarinstellingen opgesteld. Deze concept-AML/CTF-richtlijn, inclusief de AML/CTF-rating (matrix) en het risicoanalyse-rapport zijn na intern overleg besproken met de coöperatieve sector. Het voornemen is deze richtlijn in het eerste kwartaal van 2024 uit te vaardigen.

National Risk Assessment 2.0

Naar aanleiding van de aanbevelingen van de Financial Action Task Force (FATF) is in december KROLL Advisory Ltd belast met de uitvoering van het 'National Risk Assessment 2.0'. Daar de coöperatieve sector als laag risico geclassificeerd is binnen de financiële sector, geniet een sectorale analyse vooralsnog geen prioriteit. Om te staven dat de coöperatieve sector daadwerkelijk als laag risico kan worden geclassificeerd, is een verklaringsbrief uitgegeven. Desalniettemin wordt het intern risicoanalyse-rapport regelmatig geactualiseerd.

Roadmap

Er is een roadmap voor de herstructurering en gezondmaking van de coöperatieve sector opgesteld, welke in lijn is met die van de bankensector.

VI.5.2 Ontwikkeling financiële gegevens

Op basis van de onderstaande kengetallen (Figuur V1.3), kan worden gesteld dat de coöperatieve sector solide is. Echter voldoen niet alle spaarinstellingen aan de gestelde normen.

Solvabiliteit

Elke spaarinstelling is verplicht een toetsingsvermogen aan te houden dat minimaal gelijk is aan 7% van de totale naar risico gewogen activa. De solvabiliteitsratio steeg in het vierde kwartaal ten opzichte van het derde kwartaal met 8,4% naar 21,3%. Het eigen vermogen van een spaarinstelling voldoet met 19,9% aan de norm van 10% van de totale activa. Ten opzichte van het derde kwartaal steeg deze ratio met 4,6% in het vierde kwartaal.

Liquiditeit

Door een aanpassing van de richtlijn dienen de aanwezige liquide middelen van een spaarinstelling tenminste gelijk te zijn aan 15% van de totale activa. In het vierde kwartaal bedroeg de liquiditeit 36,6%, welke een stijging van 7,3% betrof ten opzichte van het derde kwartaal.

Vorderingen op leden versus verplichtingen aan leden

Deze ratio bedroeg 54,1%, hetgeen een stijging van 3,0% inhield ten opzichte van het derde kwartaal.

Winstgevendheid

Naast het doel om de spaarzaamheid van de leden te bevorderen en kredieten tegen concurrerende interest aan haar leden te verstrekken wordt winstgevendheid van de spaarinstelling nagestreefd. Het rendement is in het vierde kwartaal met 20,3% gestegen naar 6,7% ten opzichte van het derde kwartaal.

VI.6 Financiële stabiliteit

VI.6.1 Algemeen

Centrale banken maken wereldwijd gebruik van beleidsinstrumenten die de systeemrisico's tussen financiële instellingen onderling en tussen het financiële systeem en de reële economie helpen beperken. Deze paragraaf richt zich voornamelijk op de stabiliteit van de bankensector. In Suriname zijn vier primaire banken gecategoriseerd als systeemrelevante financiële instellingen (systeembanken). Per eind december, is de weerbaarheid van het bankensysteem tegen plotselinge schokken verbeterd.

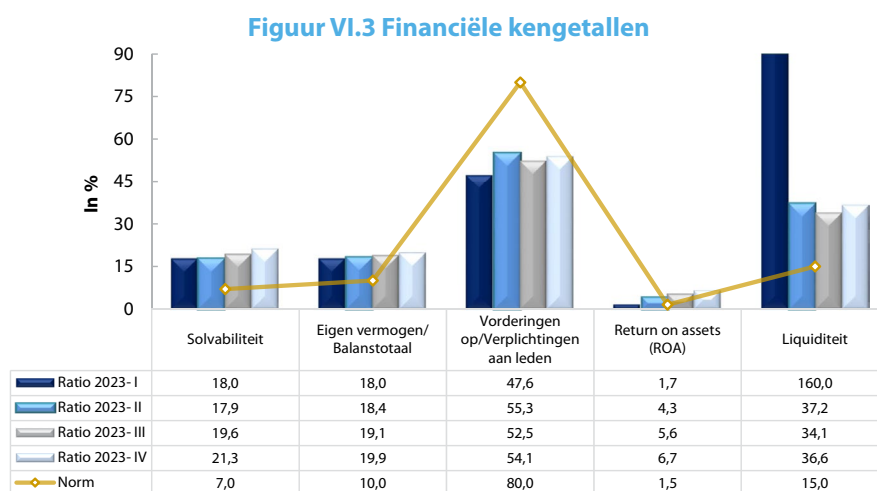
VI.6.2 Stabiliteit bankensector

Financiële stabiliteit richt zich op het detecteren van systemische risico's binnen de financiële sector, maar ook op risico's vanwege de wisselwerking tussen de financiële sector en de macro-economische omgeving. Vanwege het veelomvattende karakter is een optimale samenwerking tussen de twee monetaire autoriteiten, het Ministerie van Financiën en Planning en de Centrale Bank van Suriname, van groot belang. Het Financial Stability Committee fungeert hierbij als forum voor het delen van informatie en is tevens de entiteit die is belast met het toepassen van mitigerende en herstelmaatregelen.

Binnenlandse systeemrelevante banken in Suriname

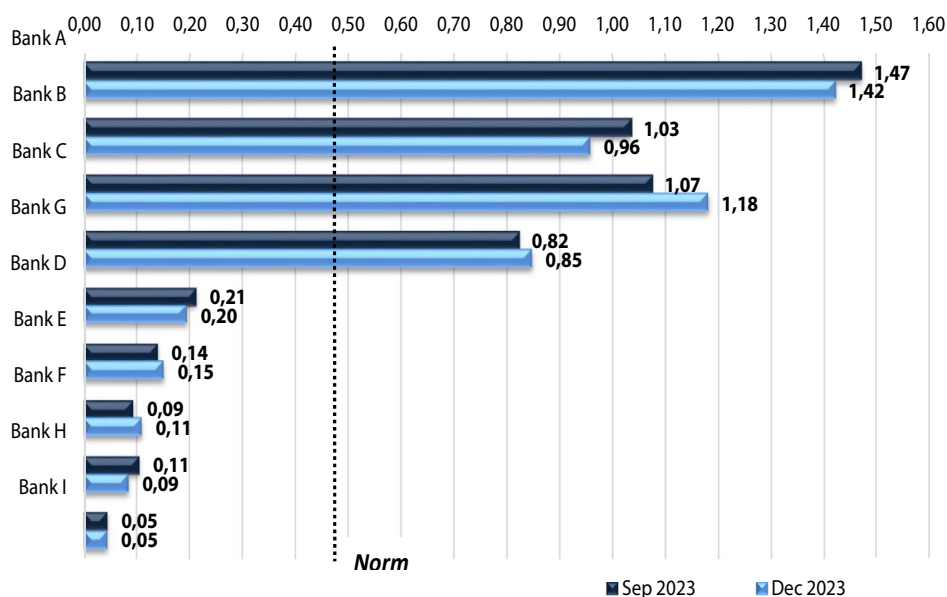
Systeemrelevante financiële instellingen (SIFI's) zijn relatief groot, sterk met elkaar verbonden en zijn niet in staat de markt te verlaten zonder dat zij een grote verstoring in het financiële systeem en negatieve economische gevolgen veroorzaken.

De vier primaire banken die worden gecategoriseerd als SIFI's, hebben een score hoger dan 0,53 (Figuur VI.4).

Bron: Centrale Bank van Suriname.

Figuur 6.4 Totale score van de Surinaamse commerciële banken
December 2023

Bron: Centrale Bank van Suriname.

Deze instellingen vertegenwoordigen per eind december, 86,3% van de activa van de Surinaamse bankensector.

Per december nam de gezamenlijke totaalscore van de vier systeembanken lichtelijk toe naar 4,41, vergeleken met 4,40 in september. De stijging wordt voornamelijk toegeschreven aan enerzijds een toename in beleggingen in buitenlandse staatsobligaties, buitenlandse deposito's en garanties (buitenbalansposten), en anderzijds aan een afname in beleggingen in lokaal schatkistpapier, vanwege aflossingen van de overheid. Verder voldoen de vier SIFI's aan de voorgeschreven solvabiliteitsratio's, welke gekoppeld zijn aan de mate van systeemrelevantie.

VI.6.3 Stresstesten van het bankensysteem

Stresstesten zijn bedoeld om de veerkracht van financiële instellingen op mogelijke plotselinge grote schokken te beoordelen. Er worden hiertoe twee soorten stresstesten gedraaid, namelijk solvabiliteits- en liquiditeitsstresstesten. De solvabiliteitsstresstesten zijn gericht op de impact op de CAR van banken en bestaan uit een drietal testen. Deze meten met name (i) het kredietrisico, (ii) het concentratierisico en het (iii) het valutarisico. Deze worden de 'single factor'-testen genoemd. Aangezien gebeurtenissen niet in isolatie optreden worden er eveneens 'multi-factor'-testen gedraaid. Hierbij worden met name het kredietrisico en het valutarisico gecombineerd gemeten. De liquiditeitsstresstest richt zich op de impact op

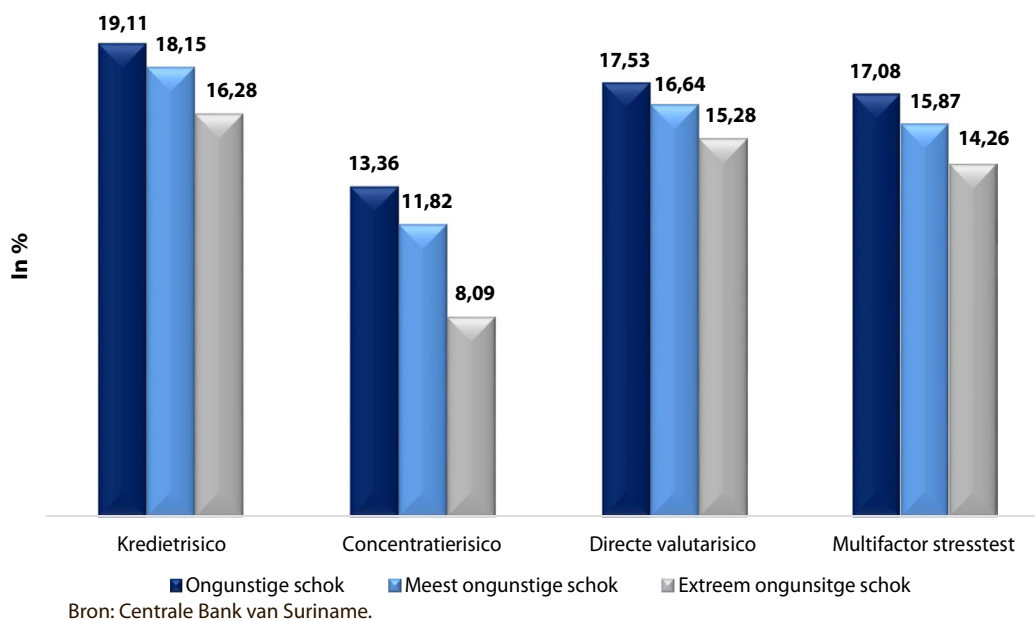
de liquiditeitspositie en meet in hoeverre banken in stressvolle situaties aan hun korte termijnverplichtingen kunnen voldoen. Er worden twee soorten liquiditeitsstresstesten uitgevoerd, te weten i) opnames van deposito's door de vijf grootste deposanten en ii) opnames in een periode van vijf aaneengesloten dagen.

Resultaten Solvabiliteit

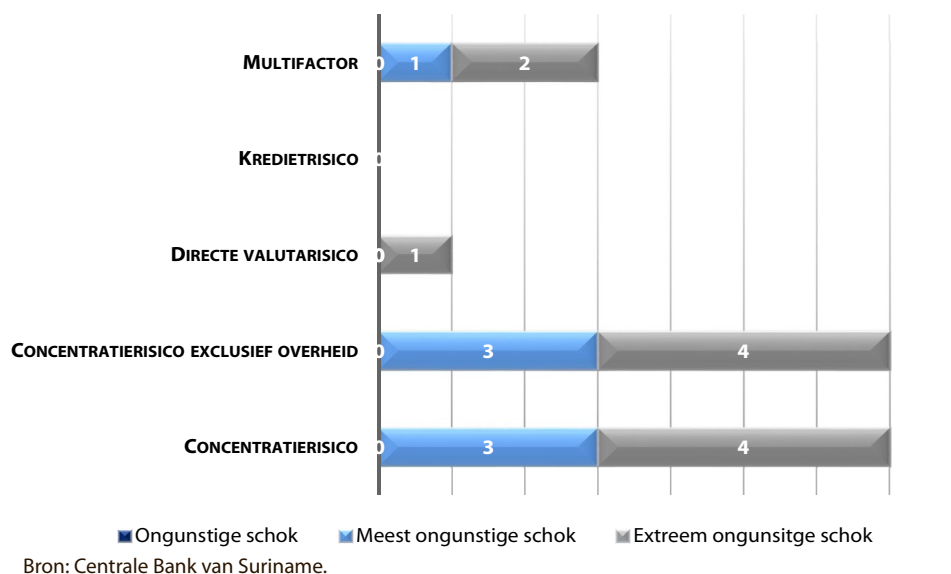
Hogere geaggregeerde CAR en afnemende NPL-ratio per eind december weerspiegelen een verbeterde weerbaarheid tegen plotselinge schokken. De geaggregeerde post-shock CARs, blijven boven de norm, met uitzondering van het concentratierisico. Echter geraken enkele banken onder de norm bij de verschillende stresstesten. Het bankensysteem blijft kwetsbaar, vanwege de hogere dan toegestane NPL-ratio en de hoge dollariseringgraad van de risico gewogen activa (73%). De risico's, welke voortvloeien uit de hoge dollariseringgraad, komen tot uiting in het zogenaamde directe valutarisico, via de doorwerking op de vreemdevalutabalansposten van banken. Bovendien dragen de hoge NPL-ratio's van de vreemdevalutaleningen bij tot het totale kredietrisico. In termen van kapitaalverlies, vormt concentratierisico het grootste risico, gevolgd door achtereenvolgens het directe wisselkoersrisico en het kredietrisico. In de figuren VI.5 en VI.6 zijn respectievelijk de verschillende stresstestresultaten in termen van post-shock CAR per december en banken onder de norm weergegeven.

- Concentratierisico: Bij de meest ongunstige shock geraken vier banken onder de norm. De geaggre-

Figuur VI.5 Stressresultaten Post-shock CAR
December 2023

Figuur VI.6 Aantal additionele banken onder 10% Post-shock CAR
December 2023

geerde post-shock CAR daalt ook onder de norm. Alhoewel de overheid de grootste kredietnemer (lener) is, blijven de overige kredietnemers een bron van zorg.

- Directe wisselkoersrisico: Vanwege het hoge aandeel van de in vreemde valuta uitgedrukte risico gewogen activa, is dit risico het tweede grootste risico voor de systemische banken.
- Kredietrisico: Is het tweede grootste risico voor de niet-systemische banken, vanwege de hoge NPL-ratio. Bovendien zal ingeval de overheids-NPL's worden geïncludeerd, de post-shock CAR van het bankensysteem reeds bij de tweede shock onder de norm gera-

ken.

- 'Multifactor' test: In overeenstemming met de eerdere 'single factor' shocks zal de geaggregeerde post-shock CAR nog steeds boven de norm van de CAR liggen, terwijl enkele banken onder de norm geraken.

Liquiditeit

Over het algemeen blijven banken veerkrachtig tegen opnames van deposito's door de vijf grootste depositanten. De resultaten voor SRD- en vreemdevaluta-opnames gedurende vijf aaneengesloten dagen zijn echter verslechterd.

VI.7 Financiële integriteit

VI.7.1 Algemeen

In het tweede kwartaal heeft Suriname zijn eerste Follow-up Report (FUR) ingediend bij CFATF. De aanbevolen acties uit het CFATF Mutual Evaluation Rapport dienen voortvarend te worden aangepakt, aangezien er ernstige repercussies voor Suriname zullen gelden bij onvoldoende vooruitgang.

VI.7.2 De rol van de Bank

De NAMLAC heeft in december een overzicht gepresenteerd aan de AML Steering Council over alle acties die in 2024 en 2025 genomen moeten worden ter invulling van de aanbevelingen van het CFATF die nog een beoordeling hebben van gedeeltelijk of niet voldaan. Medewerkers van de Bank hebben van 26 november tot en met 1 december deelgenomen aan de CFATF 57ste plenaire vergadering, waar Suriname een upgradering heeft gehad voor de aanbevelingen nummer 12, 13, 21 en 22. Voor de aanbeveling nummer 10 is geen upgradering toegekend waardoor de beoordeling blijft gehandhaafd op gedeeltelijk voldaan.

Diverse wetten waaronder de Wet ter voorkoming en bestrijding van Money Laundering en Terrorisefinanciering, De Wet Toezicht Geldtransactiekantoren 2012, de Wet Kapitaalmarkt 2014 en de bestaande toezichtwetten moeten worden aangepast, zodat op termijn voldaan kan worden aan de aanbevelingen 26 en 27. In dit kader dient de Wet Toezicht Verzekeringwezen, die in oktober aan de Minister van Financiën en Planning is aangeboden ter indiening bij de Nationale Assemblée (DNA) als initiatiefwet, spoedig behandeld en aangenomen te worden. De Bank heeft reeds een aanvang gemaakt met het concipiëren van aanpassingen in de bestaande toezichtwetten voor financiële sector.

In 2023 heeft het Directoraat Toezicht Kredietwezen van de Bank (DTK) technische assistentie ontvangen van het IMF Legal Department, de UNODC en de Wereldbank, waaronder een training aan medewerkers ter uitvoering van sectorale risicoanalyses. Ter bevordering van het AML/CFT-toezicht worden thans sectorale risicoanalyses uitgevoerd voor wisselkantoren, geldovermakingskantoren, verzekeringsmaatschappijen en pensioenfondsen. De sectorale risicoanalyse voor de bancaire sector wordt uitgevoerd met technische assis-

tentie van de OAS-DTOC. Het tweede concept van het risicoanalyserapport werd in december beschikbaar gesteld aan de IDB in verband met de behandeling van een lening aan Suriname. In november is een validatiesessie georganiseerd voor de financiële sector om de voorlopige bevindingen van het risicoanalyserapport te bespreken.

Bij de derde ronde in december zijn de Wet Toezicht Bank- en Kredietwezen 2023 en de Wet Herstel en Afwikkeling Kredietinstellingen 2023 in DNA aangenomen. Met de aanname van deze wetten is een cruciale stap gezet naar het invullen van aanbevelingen van het FATF.

De AML/CFT Richtlijn voor banken van 2016, die is aangepast aan internationale standaarden en best practices, is aangeboden aan het IMF Legal Department voor review. In november hebben de toezichthouders in Suriname, de Financial Intelligence Unit Suriname en de Centrale Bank van Suriname, een meeting gehad met het IMF Legal Department inzake technische assistentie op het gebied van AML/CTF, welke is toegezegd ten behoeve van het opstellen van een Risk-Based Approach tool voor off-site monitoring en on-site inspecties. Op basis van de sectorale risicoanalyses dient het DTK een op risico gebaseerde benadering te hanteren en wordt de frequentie en intensiteit van het toezicht daardoor bepaald. Er wordt thans gewerkt aan het Handboek AML/CFT-toezicht (DTK-toezichtraamwerk op basis van de richtlijn AML/CTF, geldende wetgeving en sectorale risicoanalyses). Tevens vindt aanpassing en synchronisatie plaats van de AML/CTF-matrix (self-assessment) en bijstelling van het Compliance Rating-model, waarbij voor elk van de richtlijn afgeleid onderdeel een oordeel wordt gegeven.

Medewerkers van het DTK zijn Anti-money laundering certified associate (AMLCA) gecertificeerden van de Financial & International Business Association (FIBA), waardoor de kwaliteit van het AML/CFT-toezicht verder is versterkt. Thans is de Bank voornemens medewerkers te laten certificeren als Certified Anti-Money Laundering Specialist (CAMS).

7

Beleid en beleidseffectiviteit

De monetaire ontwikkelingen in het derde kwartaal van 2023 indiceren dat het aangescherpt monetair beleid aan het begin van het tweede kwartaal een liquiditeitsverkrappend effect heeft gesorteerd. De krediet-

verlening van de bancaire sector groeide minder hard en de meeste banken zijn beneden de kredietgroeicap van 20% gebleven.

Centrale Bank van Suriname
www.cbvs.sr